

לקו"ש חלק י"ז פ' תזריע שיחה ב

פיענוח מראי מקומות

מס' קנים פ"ג מ"ו: האשה שאמרה, הרי עלי קן כשאלד זכר, ילדה זכר, מביאה שתי קנים, אחת לנדרה ואחת לחובתה. נתנתם לכהן, והכהן צריך לעשות שלש פרידים מלמעלן ואחת מלמטן. לא עשה כן, אלא עשה שתיים למעלן ושתיים למטן ולא נמלך, צריכה להביא עוד פרידה אחת, ויקריבנה למעלן, ממין אחד. משני מינין, תביא שתיים. פרשה נדרה, צריכה להביא עוד שלש פרידים, ממין אחד. משני מינין, תביא ארבע. קבעה נדרה, צריכה להביא עוד חמש פרידים, ממין אחד. משני מינין, תביא שש. נתנתם לכהן ואין ידוע מה נתנה, הלך הכהן ועשה ואין ידוע מה עשה, צריכה להביא עוד ארבע פרידים לנדרה, ושתיים לחובתה, וחטאת אחת. בן עזאי אומר, שתי חטאות.

אמר רבי יהושע, זה הוא שאמרו, כשהוא חי קולו אחד, וכשהוא מת קולו שבעה. כיצד קולו שבעה. שתי קרניו, שתי חצוצרות. שתי שוקיו, שני חלילין. עורו, לתף. מעיו, לנבלים. בני מעיו, לכנורות. ויש אומרים, אף צמרו לתכלת. רבי שמעון בן עקשיא אומר, זקני עם הארץ, כל זמן שמזקינין, דעתן מטרפת עליהן, שנאמר (איוב יב), מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח. אבל זקני תורה אינן כן, אלא כל זמן שמזקינין, דעתן מתישבת עליהן, שנאמר (שם), בישישים חכמה וארך ימים תבונה.

(* וסיום מס' קנים (וסדר קדשים).

אלה הענינים אפי' לא אירע בהם הפסד ולא ספק מן הספקות והיתה עשירה והביאה קרבן עשיר לא היתה חייבת אלא עוף אי לחטאת והיא מצוה אחת אבל הואיל ונולד הספק מביאה שבעה כמו שבארנו בהלכה אחרונה: אמר רבי יהושע מפני שהיה הענין זר שהוא דומה למה שאמר בכבש כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה והרי כשנפסד נתרבו בו המצות עי"ש,

1) פרשתנו (תזריע) יב, ו' ובמלאת ימי טהרה לבן או לבת תביא כבש בן־שנתו לעלה ובן־יונה ארתר לחטאת אל־פתח אהל־מועד אלהכהן.

ח וואס־לא תמצא ידה די שה ולקחה שתי תרים או שני בנה יונה אחד לעלה ואחד לחטאת וכפר עליה הכהן וטהרה.

רע"ב אמר רבי יהושע זהו שאמרו כו' כשם שהכבש חי אין יוצא ממנו אלא קול אחד, וכשהוא מת שהיה ראוי שיפסוק קולו יוצאים ממנו שבעה קולות כדמפרש ואזיל, הכא נמי כשנדרה תחילה קודם שהביאה

2) ראה פיה"מ להרמב"ם וזמן הראוי לך לדעת שכל אלו החטאות והדומה להם לא תיאכל כמו שנתבאר בסוף תמורה שחטאת העוף הבאה על הספק תשרף ולפיכך נאמרו

כלום לא היתה צריכה אלא קן לנדרה וקן לחובתה, ולאחר שקבעה נדרה והביאה נדרה וחובתה, לפי שאינה יודעת מה קבעה ואין יודע הכהן מה הקריב, צריכה להביא ארבע פרידות לנדרה וארבע לחובתה כדאמרן עיי"ש,

פ"י הרז"ה "מתני' אמר רבי יהושע זו היא שאמרו כשהוא חי קולו אחד כשהוא מת קולו שבעה. פ"י סימן הוא שמסר ר' יהושע למשנתנו שנתרבו הקרבנות מפרידה אחת עד שבע פרידין מפני הטעות והספק שהולך וגדל. עוד יש לפרש כי קרבן יולדת שפתח בה הכתוב תחלה אינו אלא פרידה אחת מן הקן כדכתיב ובמלאות ימי טהרה לבן או לבת וגוי' ועכשיו הוסיפה עוד ז' פרידין מפני הטעות והספק כמו האיל שכשהוא חי קולו אחד (וגם) כשהוא מת קולו שבעה לפי שהקרבנות ענין קדושה הביא להם משל מאותו ענין ממכשירי הקרבן שהם כלי השיר כיצד קולו שבעה שתי קרניו לשתי חצוצרות פ"י לשני שופרות והיא חדא מתלת מילי דאשתני שמייהו מכי חרב בהמ"ק שפורה חצוצרתא חצוצרתא שפורה ולא כפ"י החכם שפ"י אותם כחצוצרות המלכים ונבלים וכנורות חד (חד) קלא קא חשיב להו משום דמחד (חד) אבר קאתו ובדין הוא דליתני לנבל וכנור אלא איידי דמעיו ובני מעיו לשון רבים דלא מיתאמרן לשון יחיד תנא נמי לנבלים לכנורות לשון רבים וי"א אף צמרו לתכלת פ"י סימנא לבן עזאי חי קולות כנגד חי פרידין ומצינו במעיל שהיה כולו תכלת וכתוב בה ונשמע קולו ות"ק לא חשיב ליה כיון שהוא עצמו לא היה מוציא קול אלא פעמוני הזהב התלויין בו ואי אפשר לומר כפ"י החכם שפירש אותו ברמונים מדלא קתני אף צמרו לתכלת וארגמן ותולעת שני ועוד שעיקר הבגד המעיל היה והרמונים לאו עיקר בגד היו (ולא משמיעי קול היו) אלא תלויים היו (מבחוץ) בין פעמון לפעמון כמין קינאות של קופסאות שבראשי תינוקות והפעמונים הם הזגין והענבלין של זהב שהיו סמוכים לרמונים כדגרסינן בזבחים וכמו שמפורש בתורתו של רבינו שלמה ז"ל. **וראה הערה 6.**

3) כ"ה בפיה"מ ורע"ב שם. אבל בתוד"ה אמר שם "באיל קמשתעי קרא דכשהוא חי אין לו אלא קול אחד וכשהוא מת קולו ז' ומפ"י כיצד קולו ז' אף זו בתחלת קרבנותיהן ולא ידעה מה פירשה דייה בד' פרידין עולות לנדרה ושתיים לחובתה א' חטאת ואחד עולה עכשיו שהביאה ארבע פרידין צריכה להביא עוד שמונה פרידין ארבע עולות לנדרה ובי' עולות ובי' חטאות",

פרש"י זבחים (סח, א ד"ה א"ר) - באיל וז"ל בזבחים שם: "תא שמע האשה שאמרה הרי עלי קן אם אלד זכר ילדה זכר מביאה שתי קינים אחת לנדרה ואחת לחובתה, נתנתן לכהן הכהן צריך לעשותן שלש למעלה ואחת למטה, לא עשה כן אלא עשה שתיים למעלה ובי' למטה ולא נמלך צריכה שתביא עוד פרידה אחת ותקריבנה למעלה, ממין א' ומשני מינין תביא שתיים, פרשה נדרה [צריכה] להביא עוד ג' פרידין, ממין אחד ומב' מינין תביא ד', קבעה נדרה צריכה שתביא עוד חמש פרידין למעלה, ממין אחד ומב' מינין תביא שש, נתנתן לכהן ואינה יודעת מה נתנה הלך הכהן ועשה ואינו יודע מה עשה צריכה ד' פרידין לנדרה ושתיים לחובתה וחטאת אחת, בן עזאי אומר ב' חטאות, א"ר יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו ז', אימר דא"ר יהושע לאפוקה מידי מעילה למיסק ליה לחובה מי אמר"

ובפרש"י שם ד"ה א"ר יהושע כו': התם מפרש לה ובאיל קמיירי דכשהוא חי אין לו אלא קול אחד וכשהוא מת קולו שבעה כיצד קולו שבעה ב' קרניו ב' חצוצרות ב' שוקיו ב' חלילין עורו לתוף מעיים לנבלים בני מעיו לכינורות וה"נ כשנדרה תחלה ואינה יודעת מה פירשה לא צריכה אלא ד' פרידין ובי' לחובתה אחת לעולה ואחת לחטאת ועכשיו שהביאה כבר ד' פרידין צריכה להביא ד' לנדרה וד' לחובתה מדאיירי ר' יהושע בהא ש"מ קינין ר' יהושע אמרה וקתני לעיל גבי קן סתומה ומפורשת דאין כשר אלא סתומה ואי אמרת נמשכה ונעשית חטאת העוף תמשך ותהוי חטאת העוף.

4) פיה"מ כאן.

5) כ"ה ברע"ב כאן. ובפיה"מ: והיתה עשירה וכו' לא היתה חייבת אלא עוף א' לחטאת והיא מצוה אחת. וכפי' הרז"ה: קרבן יולדת שפתח בה הכתוב תחלה אינו אלא פרידה אחת מן הקן כו'.

6) בפרש"י זבחים שם: וה"נ כשנדרה תחלה ואינה יודעת מה פירשה לא צריכה אלא ד' פרידן וב' לחובתה אחת לעולה ואחת לחטאת ועכשיו שהביאה ככר ד' פרידן צריכה להביא ד' לנדרה וד' לחובתה.

ועד"ז הוא בתוס' ופי' הראב"ד קנים שם (וראה פי' הרא"ש שם), והיינו שהמדובר רק בנוגע לבבא האחרונה,

א) ואינו מודגש שהירידה היא מקן א' או ב' קנים, לז' כו'.

ב) אין מפורש שהשמונה באו בסיבת הטעיות והספק. ומשמע שמפרש "שעכשיו שהביאה כבר ד' פרידן", ונפסלו (מספק) הרי"ז דוגמת כשהוא מת. (אבל ראה תוי"ט קנים שם ד"ה זה הוא שאמרו, שכתב על דברי הרע"ב "וכ"כ התו"ס דהכא וכן בפרש"י פ"ז דזבחים" וז"ל שם: "וכשהוא מת קולו ז'. לשון הר"ב הכי נמי כשנדרה תחלה וכו'. לאחר שקבעה נדרה כו' צריכה להביא ד' פרידות לנדרה וד' פרידות לחובתה. וכ"כ התוס' דהכא. וכן בפרש"י פ"ז דזבחים. ולרבותא נקטי מנין המרובה אע"ג דהיינו לבן עזאי. אבל היו יכולים לפרש אליבא דת"ק ושלוש לחובתה והו"ו ממש שבעה").

ולפי"ז אין מתיישב כ"כ בלשון ר"י "כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה".

וראה פי' לקח טוב (יעיר קנו) לקנים שם שמקשה גם לפי פי' הרע"ב וז"ל שם: "אמר ר' יהושע זה הוא שאמרו כו' הנה לפי פירושי המפרשים המאמר הזה תמוה מאור דמאי קמ"ל ר' יהושע בזה ולא יזה צורך נתן

ועד"ז הוא בפי' הראב"ד "אמר רבי יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד כשהוא מת קולו שבעה הביא משל על ריבוי הקרבנות שמביאה שאילו בתחלה קודם שהקריבו כולם אף על פי שיש לה ספק באיזה מין קבעה נדרה היתה מספקת בשש פרידן ד' מבי' מינים לנדרה וקן אחד לחובתה ממין אחד ועכשיו שהקריבה ואנו סוברין שכבר כפרה הרי היא חייבת [שבעה] זה דומה לאיל שכשהוא חי ויש לו כח לצעוק אינו מוציא אלא קול אחד שכל הקולות שלו בענין א' הם וכשהוא מת מוציא שבעה מיני קולות כיצד קולות שבעה שתי קרניו לשתי חצוצרות (בני) [שתי] מעיו לכנורות ויש אומרים אף צמרו לתכלת פי' שתי קרניו לשתי חצוצרות שכן דרך אותן חצוצרות הארוכות העשויות להשמיע קול במחנה המלכים ליתן קרנות של איל בסופן כדי שיהא קולן צלול וחזק [מעיו] לנבלים מעיו הוא [הכנתא] בני מעיו הם הדקין צמרו לתכלת פי' לרמוני תכלת וארגמן להיות על שולי המעיל ופעמוני זהב בתוכן עשוין להשמיע קול כדכתיב ונשמע קולו בבאו אל הקודש הרי (ח') [שבעה] קולות מן האיל המת וזה אף מחיים יוכל לעשותו אבל כשתבא לחבר זה עם זה שיהיו שמונה אינו אלא לאחר מיתת האיל" ורז"ה קנים שם.

ולהעיר מחילוק הפי' בתוס' (ועד"ז) בהמפרש ופי' הרא"ש "שתי קרניו לשתי חצוצרות: לשיר של לויים. ומה ששנינו במנחות חצוצרות היתה באה מעשת של כסף היינו לכהנים. א"נ חצוצרות דהכא היינו שופרא כדאמר"י דתלת מילי אישתני שמייהו שופר חצוצרות", ראב"ד ורז"ה שם אם המדובר בשופר של ר"ה או חצוצרת לשיר על הקרבן, או בחצוצרת המלכים

(וראה ר"ה טז, א "אמר רבי אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקדוש ברוך הוא, תקעו לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני" עיי"ש).

13) **שם, יב** "בישישים חכמה וארך ימים תבונה".

14) **לשון הרע"ב קנים שם. ועד"ז הוא בפי"מ שם. המפרש ופי' הרא"ש שם.**

15) **משא"כ בשבת (קנב, א "תניא, רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין חכמה נתוספת בהם, שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים תבונה, ועמי הארץ כל זמן שמזקינין טפשות נתוספת בהן, שנאמר מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח") שמוכן זה שמביא הסוגים, כי כל הסוגיא שם הוא ע"ד זקנה בכלל והשינויים (לגריעותא) שנעשים באדם כשבא לידי זקנה (וגם מביא שם לפנ"ז דברי זקני ת"ח ע"ד ימי זקנה שלהם וכן דזקני ע"ה).**

ומקדים ת"ח כל זמן שמזקינים לע"ה כ"ז שמזקינים כו' כסדר הכתובים באיוב "בישישים חכמה" (שם, יב) "מסיר שפה לנאמנים" (שם, כ) - ראה עיון יעקב לע"י קנים שם. השינויים בין לשון המשנה בקנים להלשון מס' שבת - נתבארו בארוכה בהתועדות.

16) **בנוגע לעולה כתב רש"י בכיו"ב בכ"מ (פסחים כח, רע"א ד"ה חטאת העוף "כגון הפילה ספק ולד ספק אינו ולד אינה אוכלת בקדשים שמא ולד הוא עד שתביא כפרתה העולה באה על תנאי אם ילדתי הרי היא לחובתי ואם לאו הרי היא נדבה וחטאת העוף מביאתו על הספק ואין כאן משום חולין בעזרה דמקראי נפיק במסכת נזיר בפרק מי שאמר (נזיר דף כט.) ואסורה באכילה שמא חולין היא ומליקתה שויה נבילה ופליגי בה רבי יהודה ורבנן בפרק בתרא דתמורה חטאת העוף הבא על הספק תשרף רבי יהודה אומר יטילנה לאמה".**

כריתות ז, ב ד"ה מביאה קרבן "שתי תורים [א' לעולה וא' לחטאת ועל של] עולה מתנה עלה אם מין חובה ילדה תהא לחובתה ואם לאו תהא עולת נדבה אבל חטאת לא מצי לאתנויי דאין חטאת נדבה ומחייב בספק ואינו נאכל דשמא לאו בת קרבן היא

דוגמא זו וגם אין הדמיון דומה בדומה ממש שהרי במאמר הזה ניתוסף כנגד ביטול האחד שבעה וכאן תשלומי שבעה הפרידות הם בשביל שני קינין. אכן לפי פירושינו יבא הכל על נכון בעזה"י. שהרי גם בענין קילקול הכהן לפי פירושינו אלו היתה עדיין פרידה האחרונה שהקריב הכהן למעלה קיימת יכול להיות שהיתה האשה מכרת אותה שהיא מקן נדרה ואז בהכרח לא הי' נפסל רק אחד. . ועיקר כוונת ר' יהושע בדוגמא זו להורות לנו סדר הקרבת הז' פרידות להתנא קמא והשמנה פרידות לבן עזאי וכמו שאבאר בעזה"י דהנה כבר ביארנו דסדר ההקרבה של הז' פרידות לדעת התנא קמא צריך להיות כך החלה זוג לנדרה ואח"כ עולה אחת לחובתה ואח"כ חטאת ועולה שהם ג"כ זוג ממין אחד לחובתה ואח"כ עוד קן אחת לנדרה" עיי"ש בארוכה.

ולהעיר מפיה"מ כאן, שמתחיל (כנ"ל בהערה שלפנ"ז "עוף א' לחטאת היא מצוה אחת" וממשיך "אבל הואיל ונולד הספק מביאה שבעה" דרובם עולות.

7) לשון הרע"ב שם.

8) **כי דוחק לומר דנקט דוגמא זו דוקא, כי רק בזה מצינו שמא' נעשה ז' או ח' קולות, מקביל למספר הקרבנות, משא"כ בירושה (שאין בזה מספר קבוע, כ"א תלוי במספר היורשים שיש לו). ולהעיר מהלשון בפי"מ "נתרבו בו המצות" ואינו מדייק לפרט מספרם.**

9) **ובתרגום קאפח: אמר רבי יהושע על דרך התימה דבר זה כעין אמרם.**

10) **להעיר מתוס' קנים שם: באיל קמשתעי קרא. וצ"ע.**

11) **ראה המפרש. ובפי' הרא"ש.**

12) **איוב יב, כ** "מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח".

אבל ברמב"ם בפיה"מ קנים ובהל' פסולי המוקדשין פ"י (ועוד) לא הזכיר דבאו על תנאי.

17) ולהעיר דיש בזה כמה ספיקות כמבואר בארוכה במפרשי המשנה.

18) ראה רמב"ם הל' מחוסרי כפרה פ"א ה"ז "האשה שלא החזקה עברה והפילה ולא ידעה מה הפילה. אם נפל שחיבת עליו קרבן או דבר שאינה חיבת עליו קרבן. הרי זו ספק יולדת ומביאה קרבן ואין חטאתה נאכלת. וכן שתי נשים שהפילו שני נפלים נפל אחד ראוי להקריב עליו והנפל האחר פטורה עליו ואין אחת מהן מכרת נפלה. כל אחת משתיהן מביאה קרבן מספק ואין חטאת אחת משתיהן נאכלת שחטאת העוף הבאה על הספק נשרפת שמה אינה חיבת ונמצאת חטאת זו חלין שנשחטו בעזרה שהן אסורין בהנאה כמו שבארנו בהלכות שחיטה"

(הל' שגגות פ"א ה"ב "יראה לי שאלו החיבים קרבן מספק אינן מביאין קרבן שמה יכניסו חלין לעזרה. ואם תאמר והלא חטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת. מפני שהמביא אותה מחסר כפורים אסור לאכל בקדשים עד שיביא כפרתו. אבל מי שאינו מחסר כפורים אינו מביא קרבן מספק" עיי"ש).

וראה פרש"י שבערה 16. וראה (ובהבא לקמן) אנציקלופדי' תלמודית ערך חטאת העוף הבא על הספק. וש"נ.

19) נזיר כט, א "והתניא רבי יוסי ברבי יהודה אומר מנין לחטאת העוף שהיא באה על הספק שאינה נאכלת תלמוד לומר והזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש נקבה לזכר מה זכר מביא קרבן על הודאי אף נקבה מביאה קרבן על הודאי ומה זכר מביא על הספק אף נקבה מביאה על הספק, ומה זכר ממין שהוא מביא על הודאי מביא על הספק אף נקבה ממין שהיא מביאה על הודאי מביאה על הספק אי מה זכר מביא קרבן ונאכל אף נקבה מביאה קרבן ונאכל אמרת לא אם אמרת בזכר שכן איסור אחד תאמר בנקבה

ומליקתה כנבילה בעלמא ומשום חולין על המזבח לא איכפת לן דכיון דאין למזבח אלא דמה לא חשיבא אכילה ובמסכת נזיר (דף כט.) ילפינן דחטאת העוף באה על הספק".

כב, סע"ב ד"ה חטאת "ספק ילדה מין פטור או מין חיוב מביאה קינה העולה מביאה ומתנה אם מין חיוב הוא זו עולתה ואם לאו תהא נדבה אבל חטאת מביאה מספק ואינה נאכלת".

ערכין ח, ב ד"ה ואינו נאכל "החטאת אינה נאכלת דשמה לא ימי זיבה היו וחטאת זו חולין ומליקתה נבילה דחולין מלוקין אינן אלא נבילה והעולה קריבה על תנאי אם זבה היא תהא לחובתה ואם לאו תהא לנדבה אבל חטאת נדבה ליכא" דעולה באה על תנאי אם ילדתי הרי היא לחובתי ואם לאו הרי היא נדבה.

וראה גם פירושו בנדו"ד זבחים סז, סע"ב ד"ה פירשה נדרה: כשנדרה הרי עלי קן פירשה את המין שתביא ואינה יודעת מה פירשה אם תורים אם בני יונה והיא נתנה שני קינין לכהן כדאמרין ועשה אחת למעלה ואחת למטה צריכה להביא עוד ג' פרידין למעלה ממין אחד ומשני מינין תביא ארבע דכיון שפירשה ואינה יודעת מה פירשה מתחילתה הוזקקה להביא ג' קינין שנים לנדרה אחד מן התורים ואחד מן בני יונה דהא לא ידעה מה נדרה והשלישי לחובתה מאיזה מין שתמצה והיא הביאה שנים וקרב הראשון לחובתה ונשאר השני לנדרה ונפסל הימנו גוזל אחד הילכך אם ממין אחד היו הראשונים צריכה שתביא אחד מאותו המין להשלים הנפסל וקן שלם ממין אחר משום דלא ידעה מה פירשה ואם שני מינין היו צריכה שתביא ד' וכולן עולות משום דמספקא לן איזה מין קרב אחרון שצריכה להשלים מאותו המין גוזל הנפסל ולהביא קן שלם ממין אחר שהרי אינה יודעת אם צריכה תור ושני בני יונה או בן יונה ושתי תורין לפיכך תביא שתי תורין ושני בני יונה ותאמר אחד מאילו שממין הנפסל יהיה תחתיו והשני יהא נדבה וקן השני יהא ספק פירושה.

על ספק זיבה באיש אינה נאכלת ואף על פי שמצינו בהמת אשם תלוי נאכלת אף על פי שבאה על הספק בחטאת העוף אינו כן ולענין ביאור גירסא דוקא סבר לה כרבי יוסי ברבי יהודה דקסבר אין שחיטה לעוף מן התורה וכן דסבר חולין בעזרה לאו דאוריתא ומקשי וסבר ר' יוסי דחלין בעזרה לאו דאוריתא והתניא ר' יוסי ברבי יהודה אומר מנין לחטאת העוף הבאה על הספק כגון זב וזבה ויולדת שמביאין אותה על ספק זיבה ולידה ת"ל והזב את זובו לזכר ולנקבה מה זכר וכו' כלומר מצינו זכר שמביא קרבן על הודאי ר"ל חטאת חלב ודם וכיוצא בו ואף נקבה מצינו שהיא בדין זה וכן מצינו זכר מביא קרבן בהמה על הספק באשם תלוי וכן נקבה בדין זה וכן מצינו שהזכר ממין שהוא מביא על הודאי בחלב ודם מביא על הספק באשם תלוי וכן נקבה בדין זה אי מה זכר מביא קרבן ונאכל אף נקבה כן תלמוד לומר וכו' והלשון אינו בא בדקדוק והענין הוא כך אי מה זכר ואף נקבה עמו מביאין קרבן על הספק ונאכל באשם תלוי שהוא קרבן בהמה אף נקבה ר"ל והוא הדין לזכר יהו מביאין לפעמים קרבן ספק בחטאת העוף ויהא נאכל ומפני שרוב הקנין באשה הוא קוראו סתם קרבן נקבה ותירץ בה לא אם אמרת בזכר ר"ל בקרבן שאתה מייחס את סתמו לזכר והוא קרבן בהמה שאין שם אלא ספק איסור אחד ר"ל של חולין בעזרה ובקרבן שאתה מייחס את סתמו לנקבה והוא קרבן העוף מוסיף עליו איסור נבלה ותירץ דאיסורי דרבנן קאמר שהם במליקה מיהא אין בה איסור תורה משום חלין בעזרה שלא נאמר כן אלא בשחיטה ראויה אבל הנוחר והמעקר אין בהן איסור תורה משום חולין בעזרה ומותרין בהנאה ומ"מ שינויא הוא וראוי לסמוך על סתם השמועה להיות חולין בעזרה בשחיטה ראויה מן התורה ואסורין בהנאה שהרי מן ההקש יוצא להם כן והקש דאוריתא היא".

22) לפנינו בגמ': מנין לחטאת העוף שהיא באה על הספק שאינה נאכלת. וראה לשון רש"י בנזיר שם. ובמאירי. ובפי' הרא"ש שם "וצריך לומר דסיפא דמילתא נקט וכולי אתי' מהך קרא".

ששני איסורין, מאי שני איסורין לאו איסור נבילה וחולין בעזרה מתקיף לה רב אחא בריה דרב איקא ודילמא מיחייב עליה משום דמיתחזי כתרין איסורין מדרבנן" עיי"ש.

20) שלמדוהו מהפסוק בסוף פרשתנו (מצורע): והזב את זובו לזכר ולנקבה גו'.

21) ראה פי' (רש"י) נזיר שם ד"ה מנין "כגון דלידה או דזיבה שאינה נאכלת".

ד"ה מה זכר "אשם תלוי על ספק אף נקבה מביאה קרבן על ספק לידה אבל עדיין לא שמענו אם ממין בהמה אם ממין העוף אלא ממה שלמדנו שמביא זכר על הספק מאותו מין שמביא על הודאי שלעולם מביאין בהמה אף נקבה ממין העוף שמביאה על הודאי מביאה נמי על ספק לידה וזיבה".

תוד"ה וסבר שם "וסבר רבי יוסי ברבי חנינא הכי והתניא מנין לחטאת [העוף] הבאה על הספק: כגון זב וזבה מספק ויולדת ואינה יודעת אם ולד הפילה אם רוח הפילה".

פי' הרא"ש "ה"ג (ר"ת) [ר"ח] וסבר לה כר"י בר יהודה. והתניא ר"י בר יהודה אומר והכין פי' ר' יוסי בר חנינא אשכתן תנא דסבר כותיה [ומיהו לא מצינו] דאית ליה לר' יוסי בר יהודה הכי אלא מדקאמר בסמוך דאיש מדיר בנו בנזיר עד שיגיע לעונת נדרים. ובתרי לישני אמרי' דאית ליה כדי לחנכו במצות וא"כ ס"ל ע"כ אין שחיטה לעוף מן התורה ונראה דאין צריך למחוק הספרים דר"י בר חנינא) שהיה אמורא תלמידו של ר' יוחנן היה כדאיתא בסנהדרין דר' יוחנן סמכיה לר' יוסי בר חנינא והתניא ר"י בר חנינא מנין לחטאת העוף הבאה על הספק שאינה נאכלת. כגון ספק זבה ויולדת. וקצת קשה דמשמע דפשיטא ליה דבאה על הספק דמייתי קרא דאינה נאכלת וצריך לומר דסיפא דמילתא נקט וכולה אתי' מהך קרא"

ומאירי שם "חטאת העוף הבאה על הספק כגון על ספק זיבה וספק לידה ובאשה וכן

וראה גם פרש"י פסחים וכריתות ז, ב (שבהערה 16), תמורה (לד, רע"א) ד"ה חטאת "כגון אשה שהפילה ספק ולד ספק אינו ולד כיון דחטאת [יולדת מן] העוף היא כדכתיב ובן יונה או תור לחטאת מביאתה על הספק דהואיל ואינה נקטרת לא איכפת לן אי זריק דם על הספק ואינה נאכלת דשמא לא ולד היה וחולין היא זו ונבלה היא ואין חולין נאכלין במליקה ותשרף דהוי לה כשאר קדשים פסולין ובמסכת נזיר (דף כט.) ילפינן שפיר דחטאת העוף באה על הספק" **דהלימוד הוא (גם) על עצם הדין דבאה על הספק.**

(23) ראה רמב"ם הל' שגגות שם.

(24) ראה תוד"ה אימר זבחים שם: דאתא קרא למימר להביא על הספק כמו בבהמה אשם תלוי וז"ל שם: "תימה מ"ש זו מזו וי"ל דכי האי גוונא אשכחן פ"ק דמנחות (דף יב.) דזריקה מועלת ליוצא ושירים שחסרו בין קמיצה להקטרה שאסורין באכילה והקטרתן מוציאן מידי מעילה וזריקת פיגול (ר"ל) בפ"ק דמעילה (דף ג:) דמפקא מידי מעילה אע"ג דלא עלה לשם חובה וי"מ דמדאורייתא נמשכה ונעשה חטאת גמורה ותקנתא דרבנן היא דאינו עולה לשם חובה וצ"ל דקסבר ר' יהושע אין שחיטה לעוף מן התורה וחולין בעזרה לאו דאורייתא כדאמר בנזיר (דף כט.) גבי מדיר בנו בנזיר למ"ד כדי לחנכו במצות ואי נמי קסבר חולין בעזרה דאורייתא חיה ועוף לאו דאורייתא כדאשכחן גבי ר"ש בפי כיסוי הדם (חולין דף פה:) דקסבר דאורייתא ואפ"ה חיה ועוף לאו דאורייתא ולית ליה ההיא דרשה בפ"ב דקדושין (דף נו: נח.) דמרבה בעופות וא"ת למ"ד לאו דאורייתא למאי איצטריך קרא לחטאת העוף באה על הספק דהא ר' יוסי בר חנינא דאמר לאו דאורייתא כדמוכח בנזיר ומצריך קרא לחטאת העוף באה על הספק וי"ל דאתא קרא למימר להביא על הספק כמו בבהמה אשם תלוי."

ולתי' א' לפני' בתוס' שם קאי גם לרבי יהושע (דסתם קנים ר' יהושע, עיי"ש בגמ').

(25) רמב"ם הל' שגגות רפ"ח "כל חטא שחיבין על שגגתו חטאת קבועה חיבין על לא הודע שלו אשם תלוי. ומהו לא הודע. אם נסתפק לו אם שגג בדבר זה או לא שגג הרי זה מצוה להקריב אשם שנאמר (ויקרא ה יז) "ולא ידע ואשם ונשא עונו" (ויקרא ה יח) והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם, וזהו הנקרא אשם תלוי מפני שהוא מכפר על הספק ותולה לו עד שיודע לו בודאי שחטא בשגגה ויקריב חטאתו."

(26) אבל להעיר מפי' הראב"ד בסיום מס' קנים: כלל זה למסכת קנין חטאת העוף באה על ספק לידה ועל ספק כפרה ונפקא לן מקרא במס' נזיר וז"ל שם: "כלל זה למסכת קנין חטאת העוף באה (על הספק) על ספק לידה ועל ספק כפרה [ספק לא כפרה] ונפקא לן מקרא במס' נזיר והזב את זובו לזכר ולנקבה מקיש נקבה לזכר מה זכר מביא קרבן על הודאי אף נקבה מביאה קרבן על הודאי ומה זכר מביא על הספק אף נקבה מביאה על הספק בכל ספקותיה כגון ספק לידה ספק זיבה ומה זכר ממין שמביא על הודאי מביא על הספק כגון אשם ודאי ואשם תלוי אף נקבה ממין שמביאה על הודאי מביאה על הספק. כגון חטאת העוף הבא על הספק אי מה זכר ספיקו נאכל [אף נקבה ספיקו נאכל] לא אם אמרת בזכר שכן אסורה ספק חולין לעזרה". ואולי קאי בעיקר על ענין הא'.

(27) שבחטאת בהמה כשהספק הוא בכפרה אינו מביא אשם תלוי (תוספתא כריתות פ"ב, ז "המביא חטאתו ושחטה ספק נזרק הדם ספק לא נזרק הדם יצא אם היה מחוסר כפרה ספק חשיכה ספק לא חשיכה ה"ז מביא חטאת העוף ספק. שנים שחטא אחד מהן ואין ידוע איזה יביאו חטאת בשותפות יתנו עליה ותאכל דברי ר"ש ור' יוסי פוטר מודה רבי יוסי שזה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי ומודה ר' יוסי בשנים שהיה אחד מהן מחוסר כפרה ואין ידוע איזהו יביאו חטאת בשותפות ויתנו עליה ותאכל."

הוריות ד, א "אמר ר' יוסי בר אבין ואיתימא רבי יוסי בר זבידא משל דסומכוס

למה הדבר דומה לאדם שהביא כפרתו בין השמשות ספק מבעווי נתכפר לו ספק משחשכה נתכפר לו שאין מביא אשם תלווי.

ובירושלמי פסחים פ"ח סה"ב: ספק כפרה כיפר וז"ל שם: "אמר רבי יודן: כל הספקות, דרבי נתן אנון, חוץ מן הזרק דם חטאתו ודם אשמו, ספק בלילה זרק, ספק פיום זרק, נעשה פסוק פרה, וספק פרה פרה". וראה אנציקלופדי שם, וש"נ).

28) ראה הערה הבאה.

29) להעיר דהסוגיא בזבחים שם (סז, א ואילך) גופא אמר רב אדא בר אבהא אומר היה רבי יהושע עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטאת העוף ת"ש חטאת לזו ועולה לזו עיי"ש) הוא בדעת ר' יהושע "עולת העוף שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת כיון שמלק בה סימן אחד נמשכת ונעשית חטאת העוף", "וקס"ד ואפילו למיסק לי' לשם חובת חטאת קאמר" (לשון רש"י בסוף העמוד שם).

ולפ"ז י"ל דזה שהביא הגמ' שם משנתנו דקנים הוא לא רק להוכיח ד"מדאיירי רבי יהושע בהא ש"מ קינין ר' יהושע אמרה" (פרש"י שם סח, א סד"ה א"ר יהושע [נעתק לעיל הערה 3]), והקושיא היא מהמשנה חטאת ועולה וסתומה ומפורשת כו',

כ"א שגם תוכן הסברא נוגע לגוף הענין. וראה מסקנת הגמ' שם (סח, א). ובתוד"ה אימר שם ובהערה הבאה.

30) אף ש"כל החטאות האלו אינן נאכלות מפני שהם ספק" (רמב"ם הל' פסולי המוקדשין ספ"י. ועד"ז בפיה"מ קנים שם). ובפרש"י זבחים שם ד"ה בן עזאי "וחטאות הללו אינן נאכלות שהרי על הספק באו ואין מליקתן מליקה להתירן באכילה".

ואולי י"ל מדשינה רש"י בלשונו ולא כתב כבפירושו בשאר מקומות (פסחים תמורה וערכין שם. כריתות כו, ב) - לענין ספק לידה וזיבה) שמא חולין הוא ומליקתה שוי' נבילה, וכוי"ב, דזה שחטאות האלו אינו נאכלות (ונשרפות) הוא לימוד ודין בפ"ע בנוגע לאכילתה, דאינה מליקה להתירן באכילה (וע"ד פשטות לשון הגמ' בנוזיר שם בסופו: אי מה זכר . . ונאכל אף נקבה כו' ונאכל כו'). כי לא רק חיובן ודאי אלא גם קדושתן.

ולהעיר מתוד"ה מתקיף נזיר שם, ע"ב "אבל דאורייתא לא הויין תרי איסורי דאין שחיטה לעוף מן התורה וחולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא וצ"ע אם ההיקשא דרשה גמורה היכי קאמר לא אם אמרת בזכר שכן איסור אחד תאמר בנקבה שכן שני איסורין דרבנן הא אין משיבים בהיקש ויש לומר דודאי ההיקש דרשה גמורה לענין שיש תקנה לספק יולדת במה שמביאה חטאת העוף אבל מה שאמר התנא שאינו נאכל חומרא דרבנן הוא ומן התורה הוא נאכל דאין שחיטה לעוף וחולין בעזרה אין דאורייתא ורבנן החמירו למ"ד דאית ליה בעלמא חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא וקיימא לן בכל דוכתי דחטאת העוף בא על הספק ע"כ דרשה גמורה הוא שהרי מליקת העוף הוי כשחיטת חולין והכי מוכח כל הסוגיא כך לשון רש"י. ופי' הרא"ש שם. וראה אנציקלופדי שם, וש"נ. ואכ"מ.

31) ועפ"ז י"ל הקשר והשייכות לתחלת סדר קדשים (דנעוץ תחלתן בסופן*) "כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה" שהוא לא רק בהענין דגם בזה נתרבה מצוה ע"י קלקולו, כי נוסף על קרבן זה (דכשר הוא) "צריך להביא אחר לחובתו או לנדרו" (פרש"י ריש מס' זבחים וז"ל בגמ' שם: "כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ מן הפסח והחטאת הפסח בזמנו והחטאת בכל זמן" ובפרש"י ד"ה אלא שלא עלו וכו': וצריך להביא אחר לחובתו או לנדרו וישחטנו לשמו),

מברכות י, רע"א "כל פרשה שהיתה חביבה על דוד, פתח בה באשרי וסיים בה באשרי. פתח באשרי, דכתיב אשרי האיש וסיים באשרי דכתיב אשרי כל חוסי בו"

ובתוס' שם וא"ת מאי כל הפרשיות והא לא אשכחן שום פרשה אחרת שמתחלת באשרי ומסיימת באשרי אלא היא. וי"ל דלאו דוקא פתח באשרי וסיים באשרי. אלא חתימה מעין פתיחה כמו תהלה שפתח בתהלה וסיים בתהלה תהלת ה' ידבר פי וכן הרבה פרשיות שמתחילות בהללויה ומסיימות בהללויה."

וראה ספר ויהא ברכה "קרא רבינו הקדוש לכל חלק מהסדר מסכת . . . שהוא לשון אריגה שהתורה שבע"פ דומב לצמר ופשתים שעומלים ואורגים בה, ואנן נמי נימא לפי הפשוט מסכת נקי אותה הכלי שהאורג משליך עם החוט (של השתי בתוך הערב) ממזרח למערב, ואח"כ ממערב למזרח כך נקרא כל חלק מן התורה שבע"פ בשם מסכת להורות שלא יאמר האדם כבר גמרתני החלק הזה ואין מן הצורך עוד לחזור עליי רק הפוך בה וחזור עליי ובכל פעם תמצא בה טעם חדש . . . ובהעמיק יותר הנה אין קץ לתורתנו ע"כ כל חלק ממנה אין לו גמר ותמיד נעוץ סופה בתחילתה כמו מלאכת המסכ"ת כשמגעת אל הסוף חוזרת לראש ע"כ המנהג הנהוג בישראל בסיום מסכת לומר איזה דרוש לנעוץ סופה בתחילתה הדרך עלך" עיי"ש.

32) ולהעיר מלקח טוב (להר"י ענגל) כלל יז, אם מצינו טפל חמור מן העיקר [אינו נעתק מפני האריכות].

33) סוכה יד, ב "תניא כוותיה דשמואל, סככה בנסרים של ארז שיש בהן ארבעה דברי הכל פסולה. אין בהן ארבעה רבי מאיר פוסל ורבי יהודה מכשיר. ומודה רבי מאיר שאם יש בין נסר לנסר כמלא נסר שמניח פסל ביניהם, וכשרה. ומודה רבי יהודה שאם נתן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים כשרה, ואין ישנים תחתיו, והישן תחתיו לא יצא ידי חובתו. אתמר, הפכן על צידיהן, רב הונא אמר פסולה, ורב

כ"א גם בזה דקרבנות אלו דשחטו שלא לשמן (כשרים "לזרוק דמם להקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין" (פרש"י שם ד"ה כשרים: לזרוק דמן ולהקטיר אימוריהם ולאכול את הנאכלין אע"פ שמצותן לשוחטן לשמן כדיליף בגמ'), "קמ"ל ד) בקדושתיהו קיימי ואסור לשנויי בהו" (כבגמ' שם ב, א). ושם ריש ע"ב "אלא אם כמה שנדרת כו' ואם לא נדבה יהא"

וז"ל בגמ' שם: "למה לי למיתנא אלא שלא עלו ליתני ולא עלו לבעלים לשם חובה, הא קמ"ל לבעלים הוא דלא עלו לשם חובה אבל בקדושתיהו קיימי ואסור לשנויי בהו, וכדרבא דאמר רבא עולה ששחטה שלא לשמה אסור לזרוק דמה שלא לשמה, איבעית אימא סברא איבעית אימא קרא איבעית אימא סברא משום דשני בה כל הני לישני בה וליזיל, איבעית אימא קרא (דברים כג, כד) מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת לה' אלקיך נדבה וגוי האי נדבה נדר הוא אלא אם כמה שנדרת עשית יהא נדר ואם לא נדבה יהא, ונדבה מי שרי לשנויי בה אמר ליה רבינא לרב פפא לא הוית גבן באורתא בתחומא בי חרמך דרמי רבא מילי מעלייתא אהדדי ושני להו."

וראה פרש"י שם ד"ה ואם לאו "כאילו התנדבת לזה נדבה אחרת ולא לשם הראשונה."

(* ספר יצירה פ"א מ"ז "עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר".

וי"ל דמטעם זה המנהג בכל ישראל לקשר ב"הדרן" סיום המס' (וסדר) לתחלתו (וע"ד "מתכיפין התחלה להשלמה" - "רשות לחתן בראשית"), שהוא לא בכדי לחדודי בעלמא (ובפרט שהזהירו על כיו"ב בתוקף המהר"ל והשל"ה וכו' - הובאו בקונט' עה"ח פל"א),

כ"א שהסיום יש לו שייכות עם (נעוץ ב)ההתחלה. וכבר העירו באחרונים

ועל צידן הוא שלש אליבא דר"י מתנייא ודו"ק".

35) כרב הונא (בגמ' שם) דקאי ר"נ כוותי' וגם רב חסדא ורבה בר רב הונא חזרו בהן (הגהת מיימוניות שם אות ז).

36) פרש"י שם ד"ה פסולה "כדמפרש לקמן דכיון דיש שם פסול עליהן. נעשו כשפודין של מתכת הפסולין לסכך בכל ענין שהופכין".

ט"ז שם סקי"ט "אפי' הפכן כו'. הואיל ויש פסול ודאי ה"ל כשפודין של מתכות ול"מ ב"י שום תיקון. ובלבוש כ' הואיל ויש פסול דאוריית' ר"ל כשהם בתקרת הבית". **שו"ע אדה"ז שם. ולשון הרמב"ם "שזה הנסר פסול בין כו'".**

37) ראה צפע"נ לרמב"ם הל' חמץ ומצה פ"ו ה"ב וז"ל ברמב"ם שם: "בלע מצה יצא. בלע מרור לא יצא. בלע מצה ומרור כאחד ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא. שהמרור כטפלה למצה. כרכן בסיב וכיוצא בו ובלען אף ידי מצה לא יצא"

וז"ל בצפע"נ שם: "בלע מרור כו'. הנה י"ל דהא באמת גם במצה צריך שיהא בהמצה טעם מצה כמבואר ברכות ד' ל"ח ע"ב וצ"ל דבלא טעם מצה לא שמה מצה רק הוא א"צ שיטעום וא"כ למה גבי מרור לא יצא כיון דהמצוה הוא המין לא הטעם כמבואר שם ד' ל"ט ועיין סוכה ד' י"ג ע"ב ונ"ל דזה רק בזמן הזה דקיי"ל מרור דרבנן וא"כ צריך לטעם המרור לא להמרור בעצמו ולכך לא יצא וכעין זה כתבתי בהך דכתובות ד' י' גבי מה דהקשה שם א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן ר"ל ג"כ כן דבדאורייתא לא איכפת לן אם ישקר דזה הוא דין כך ולא תקנה אבל בדרבנן כיון דלא עשו זה רק משום תקנה מה הועילו במה שתיקנו ועיין פסחים ד' ב' ע"ב אמינא לך אנא ואת אמרת לי ע"ש ברש"י וכן ר"ל הך דעירובין ד' ס"ד ע"א אכרזתא לדדקיי ועיין במנחות ד' מ' ובכורות ד' נ"ג דמהני הכרזה ע"ש אך ר"ל כך דהא עיקר הדין של עירוב הוא רק תקנה בשביל תינוקות כמבואר שם ד' פי ע"ב ודי

חסדא ורבה בר רב הונא אמרי כשרה. איקלע רב נחמן לסורא, עול לגביה רב חסדא ורבה בר רב הונא. אמרי ליה הפכן על צידיהן מהו, אמר להו פסולה, נעשו כשפודין של מתכת" עיי"ש.

רמב"ם הל' סוכה פ"ה ה"ז "נסרים שאין ברחבן ארבעה טפחים מסככין בהן אף על פי שהן משפין. ואם יש ברחבן ארבעה אין מסככין בהן ואף על פי שאינם משפין גזרה שמא ישב תחת התקרה וידמה שהיא כסכה. נתן עליה נסר אחד שיש ברחבו ארבעה טפחים כשרה ואין ישנין תחתיו והישן תחתיו לא יצא ידי חובתו. היו נסרין שיש ברחבן ארבעה ואין בעבין ארבעה והפכן בצדיהן שאין בהן ארבעה וסכך בהן הרי זו פסולה. שהרי הנסר פסול בין שסכך ברחבו בין שסכך בעביו".

טוש"ע (ואדה"ז) או"ח סתרכ"ט סי"ח "וכן אסרו לסכך בנסרים שרחבן ארבעה אפי' הפכן על צדן שאין בהם ארבעה ואם אין ברחבן ד' כשרים אפילו הם משופין שדומים לכלים ונהגו שלא לסכך בהם כלל" (**ס"ל** "ואפילו אם לא הטיל רוחב הנסרים על גבי הסוכה אלא הפכן והשכיבן על צידן שהוא פחות מארבעה טפחים אף על פי כן פסולה דכיון שיש שם פסול עליהן נעשו כשפודין של מתכת הפסולין לסכך בכל ענין שהופכין").

34) כ"ה ברמב"ם טוש"ע ואדה"ז שם. וברש"י שם ד"ה הפכן "שהוא פחות מג" וז"ל שם: "נסרים שיש בהם ארבעה שסיכך בהן ולא הטיל רחבן על הסוכה אלא השכיבן על צידן שהוא פחות מג"."

וראה מהרש"א שם "בפרש"י בד"ה הפכן על צידיהן נסרים שיש בהן ד' כו' שהוא פחות מג' עכ"ל מהך ברייתא דמייתי סיעתא קתני נסר שהוא רחב ד' טפחים אע"פ שלא הכניס לתוכה אלא ג' טפחים ורש"י דקדק לפרש בפלוגתייהו בפחות מג' משום דלהוי מתוקמא פלוגתייהו ככ"ע כמ"ש התוס' ומש"ה נקט שיש בהן ד' משום דר"י ונקט על צידן פחות מג' משום דר"מ וברייתא דקתני בה שהוא רחב ארבע

בשבועות דוקא כמ"ש מג"א רס"י תצ"ד בשם רמ"ע מפאנו וע"ש בפנים. ובחי' אגדה כתבתי, שלא י"ט ב' של גליות רמז בשעת חדות מתן תורה וחירות מאו"ה, אלא י"ט ב' של גאולה בב"א, דלש"ס פ"ק דגטין [ח' ע"א] דכל הנסין שבים הגדול עד אוקיינוס שייכים לארץ ישראל והוא עד מצר רמון ספרד, ואם ידורו שם על האיים האלו ישראלים, שם לא אפשר להודיע לא על ידי משואות ולא ע"י שלוחים כי רחוקים זה מזה וע"כ צריכים לעשות ב' ימים טובים של גאולה. ופה תהא שביתת קולמוסי לעת עתה נכתב בלא אומן ובלא כלי, ואחתום בברכה ולא יאונה אליו רעה ונגע לא יקרב באהלו, יראה בנים ובני בנים שלום על ישראל ועל רבנן כנפשו הטהורה ונפש א"נ" עיי"ש בארוכה.

וראה לקו"ש ח"ד ע' 1030 "די שייכות פון יום טוב שני מיט שביעי בסיון, שפיגלט זיך אפ (אזוי ווי אלע ענינים פון פנימיות התורה) אויך אין נגלה, ביז אין א הלכה: יום טוב שני פון שבועות איז הארבער ווי יום טוב שני פון אלע מועדים. ביי אלע מועדים איז יום טוב שני בלויז אן ענין פון ספק - "ספיקא דיומא". אזוי ווי אין די ווייטע ערטער פון ירושלים האט מען ניט געוואוסט וועלכן טאג האבן ביתדין געמאכט ראש חודש (וואס אין אים איז תלוי די קביעות פון יו"ט), האט מען דעריבער מספק געהאלטן יום טוב צוויי טעג. שבועות אבער איז קיינמאל קיין ספק ניט געווען, ווייל זיין קביעות איז דאך: דער י"ום החמישים לעומר", איז ער דאך ניט אפהענגיק אין דער קביעות פון ר"ח סיון נאר אין דער קביעות פון ר"ח ניסן און ביז שבועות האט מען שוין אומגעטום געוואוסט וועלכן טאג האבן ביתדין קובע געווען ר"ח ניסן. און דאס וואס עס איז דא יום טוב שני ביי שבועות איז נאר "כדי שלא לחלוק במועדות", ניט מאכן קיין חילוק פון שבועות ביז אנדערע מועדים. איז וויבאלד אז דער יום טוב שני פון שבועות איז ניט איבער א ספק נאר איבער א תקנת חכמים "שלא לחלוק במועדות", האט ער אין זיך א כח פון ודאי" עיי"ש ובהערות.

מ"ו ע"ב ומה מועיל לזה הכרזה ועיין בסוכה ד' י"ד ע"ב דהוה פלוגתא בזה אם גזירה דרבנן נעשה כמו עצם האיסור או רק משום טעם האיסור גבי הך דע"כ נעשה כשפודין של מתכות ועיין מש"כ רבינו ז"ל בהל' מכירה פט"ז הל' י"ד דאיסור דרבנן לא חל על עצם הדבר ועיין תוס' גיטין ד' מ"א ע"א דשיחרור דרבנן הוה כמו היזק שאינו ניכר ע"ש ועיין בירושלמי פ"א דפסחים ה"ד אתה הוא שגזרת עליה שריפה ובירושלמי פ"א דקדושין דמחלק שם גבי גט שכתבו על איסורי הנאה בין אם הוא איסורי הנאה מה"ת בין דרבנן דאף דאינו שוה כלום דאם קידש בהם בתורת כסף לא הוה קדושין מ"מ ממש יש בהדבר שאסור בהנאה מדרבנן ולא הוה כמו הנייר שלי דשם ד' כ' ע"ב בגיטין ע"ש ברש"י ועיין עירובין ד' ע"ח ע"ב גבי עשאו לאילן סולם ופסחים ד' מ"ח ע"א ע"ש ועיין סוכה ד' י"ב ע"ב ד"ה אין מסככין מה דמחלקים בין דאורייתא לדרבנן ושם ד' ב' ע"א ובהך דב"ב ד' קס"ה ע"ב מה התם פסולא דאורייתא וברא"ש שם ועיין חולין ד' י"ח ע"א גבי פוסלין ומכשירין ע"ש".

(38) לשון רש"י שם ד"ה כשרה "דטעמא משום גזירת תקרה וכי האי גוונא לא עבדי אינשי תקרה".

(39) שו"ת או"ח סו"ס קמה "וממילא תבנא לדינא דיפה הורה פר"מ הגנ"י שלא לכתוב גט ביי"ט ב' דשבועות וחלילה לזלזל ביי"ט ב'. הן אמת כתבתי במקום אחר דיי"ט ב' דשבועות הוא תמוה דמעולם לא עשאוהו מספק כמ"ש רמב"ם פ"ג מקה"ח הל' י"ב ע"ש, ובשלמא היכי דמגיעים שלוחי ניסן עושין ב' ימים גזירה משום שלוחי תשרי, אבל בשבועות שהוא לעולם נ' יום מיי"ט ב' של פסח ועד אז כבר נתפרסם בכל העולם קביעות ניסן וא"כ גם אבותינו לא עשו מספק, וצ"ל משום גזירה אטו פסח וסכות, וא"כ ממילא חמור טפי, כיון דלא מחמת ספק נתקבל כמו ביי"ט של ר"ה שאם באו עדים מחצות ואילך לא נתקבלו ומ"מ גמרו היום בקדושה ולא מחמת ספק ומשו"ה חמיר טפי, וה"נ דכוותיה. ואפשר משום דבעי חיזוק טפי רמז לנו משה רבינו ע"ה

אומר כי השחית כל בשר. ובעבודה זרה כתיב כי שחת עמך. וכן בהמה ועוף שהרגו את האדם הרי הן כרובע או נרבע ופסולין למזבח".

43) משא"כ להדיוט דבע"ח אינו נאסר (תמורה כט, א "דתני רב חנניא טריטאה קמיה דר' יוחנן אין מוקצה אסור אלא עד שיעשו בו מעשה הוא תני לה והדר אמר לה מאי מעשה עד שיגזז ויעבדו בו, איזהו נעבד כו' מנא הני מילי, אמר רב פפא דאמר קרא (יחזקאל מה, טו) ממשקה ישראל מן המותר לישראל ואי ס"ד אסירי להדיוט למה לי קרא ממעטינהו מגבוה, וכל היכא דאסירי להדיוט לא בעי קרא והא טרפה דאסירא להדיוט ומעטיה קרא מגבוה, דתניא כשהוא אומר מן הבקר למטה שאין ת"ל אלא להוציא את הטרפה, איצטריך סד"א הני מילי דנטרפה ואחר כך נתקדשה אבל נתקדשה ואחר כך נטרפה אימא דתישרי לגבוה".

רמב"ם רפ"ח מהל' ע"ז "כל שאין בו תפיסת יד אדם ולא עשהו אדם אף על פי שנעבד הרי זה מותר בהנאה. לפיכך עובדי כוכבים העובדים את ההרים ואת הגבעות ואת האילנות הנטועין מתחלתן לפרות ואת המעינות הנובעין לרבים ואת הבהמה הרי אלו מתרין בהנאה ומתר לאכל אותן הפרות שנעבדו במקום גדילתן ואותה הבהמה. ואין צריך לומר הבהמה שהקצת לעבודת כוכבים שהיא מתרת באכילה בין שהקצוה לעבדה בין שהקצוה להקריבה הרי זו מתרת. במה דברים אמורים שאין הבהמה נאסרת בשלא עשה בה מעשה לשם עבודת כוכבים אבל עשה בה מעשה כל שהוא אסרה. כיצד, כגון ששחט בה סימן לעבודת כוכבים. עשאה חליפין לעבודת כוכבים אסרה. וכן חליפי חליפין. מפני שנעשים דמי עבודת כוכבים. במה דברים אמורים בבהמת עצמו. אבל אם שחט בהמת חברו לעבודת כוכבים או החליפה לא נאסרה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה. חפר בה בורות שיחין ומערות לשם עבודת כוכבים אסרה".

40) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תצד "ביום חמשים לספירת העומר הוא חג השבועות הנקרא עצרת בלשון חכמים שנאמר תספרו חמשים יום והקרבתם וגוי' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש וגוי' ולפי חשבון קביעות החדשים המסור בדינו שחודש ניסן הוא מלא לעולם וחודש אייר הוא חסר לעולם יהיה חג זה בששה בסיון שהרי ימי הספירה מתחילין מט"ז בניסן א"כ ט"ו יום שמט"ז עד סוף החודש וכ"ט יום של אייר וששה ימים בסיון הם חמשים יום לפיכך אנו אומרים בשבועות זמן מתן תורתנו שבששה בסיון נתנה התורה לישראל. אבל בזמן שהיו מקדשין החדשים על פי הראיה היה אפשר להיות גם חודש ניסן חסר והיה חג השבועות שהוא יום חמשים לעומר בשבעה בסיון ואם היה גם חודש אייר מלא היה חג השבועות שהוא יום חמשים לעומר בחמשה בסיון אף שאינו ביום מתן תורה אין בכך כלום שהכתוב לא תלה חג הזה ביום מתן תורה ולא בכמה ימים לחודש רק בחמשים לעומר אלא שלפי חשבון המסור בדינו לעולם יהיה יום חמישים לעומר בששה בסיון שהוא יום מתן תורה" עיי"ש.

41) רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ג הי"ב "יש מקומות שהיו מגיעין אליהם שלוחי ניסן ולא היו מגיעין להן שלוחי תשרי. ומן הדין היה שיעשו פסח יום אחד שהרי הגיעו להן שלוחין וידעו באי זה יום נקבע ראש חודש. ויעשו יום טוב של חג הסכות שני ימים שהרי לא הגיעו אליהן השלוחין. וכדי שלא לחלק במועדות התקינו חכמים שכל מקום שאין שלוחי תשרי מגיעין שם עושין שני ימים אפלו יום טוב של עצרת".

42) תמורה כח, א ואילך "כל האסורין לגבי מזבח אוסרין בכל שהן הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן ומחיר והכלאים והטרפה ויוצא דופן" עיי"ש בארוכה וש"נ.

רמב"ם הל' איסורי מזבח פ"ג ה"ו "וכן הרובע והנרבע והמוקצה לעבודה זרה והנעבד אף על פי שהן מתרין באכילה הרי הן פסולין לגבי המזבח שנאמר כי משחתם בהם כל שיש בו השחתה פסול. ובעברה הוא

(44) ע"ז מו, ב "בעי רמי בר חמא המשתחוה לקמת חטים מהו למנחות יש שינוי בנעבד או אין שינוי בנעבד, אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן ת"ש כל האסורין לגבי מזבח ולדותיהן מותרים ותני עלה רבי אליעזר אוסר" עיי"ש.

(45) שם מז, א "בעי רב פפא המשתחוה לבהמה צמרה מהו לתכלת, תכלת דמאי אי תכלת לכהנים היינו בעיא דרמי בר חמא ואי תכלת לציצית היינו בעיא דר"ל, אין ה"נ דלא הוה למיבעי ליה והאי דקא בעי ליה הא משום דאיכא מילי אחרנייתא צמרה מהו לתכלת קרניה מהו לחצוצרות שוקיה מהו לחלילין בני מעיה מהו לפארות, אליבא דמ"ד עיקר שירה בכלי לא תיבעי לך דודאי אסיר, כי תיבעי לך אליבא דמ"ד עיקר שירה בפה בסומי קלא בעלמא הוא ומייתין או דלמא אפילו הכי אסיר, תיקו" עיי"ש בארוכה.

וראה פרש"י שם ד"ה תכלת דכהנים
"דבגדי כהונה לצורך עבודה וקמיבעיא לן מכשירי קרבן כקרבן דמו או לא ואת"ל כקרבן דמו היכא דנשתנה כשצובעין אותו יש שינוי בנעבד להתירו לגבוה או לא".

(46) פרש"י שם ד"ה לפארות "נימין של כינור. קורד"ש בלע"ז".

(47) וכן פסק הרמב"ם הל' איסו"מ פ"ד ה"ז "המשתחוה להר אף על פי שהוא מתר בהנאה הרי אבניו אסורין למזבח. וכן המשתחוה למעין הנובע בארצו הרי מימיו פסולין לנסך. אשרה שבטלה אין מביאין ממנה גזרים למערכה. וכן המשתחוה לבהמה כשם שנפסלה למזבח כך צמר שלה פסול לבגדי כהנה. וקרניה פסולין לחצוצרות ושוקיה לחלילין ובני מעיה לנימין הכל פסולי".

ובמאירי ע"ז שם "בגדי כהונה אף הם מכשירי קרבן הם לפיכך המשתחוה לבהמה צמרה פסול לבגדי כהונה ואין צבעה נקרא שנוי כדי להתירה שאין זה נקרא שנוי גמור לענין זה כמחטים לקמת וכן קרניה פסולים לחצוצרות ושוקיה לחלילין ובני מעיה

לכנורות ושלשתן נאמרו לשיר של קרבן שהיו מנגנים בנבלים וחלילין וכנורות וחצוצרות וצלצל ואף על פי שעיקר שירה המעכבת את הקרבן בפה היא ואין אלו באים אלא לבשם כמו שהתבאר במקומו ולא היו לנו לכללם בכלל מכשירי קרבן אעפ"כ אסור ותכלת ציצית לא יעשה מצמרה לכתחלה ובדיעבד מיהא יצא כמו שביארנו למעלה" עיי"ש. **אף שבגמ' נשאר בתיקו.**

וראה כס"מ שם "ומ"ש וכן המשתחוה לבהמה כשם שנפסלה למזבח צמר שלה פסול לבגדי כהונה וקרניה פסולים לחצוצרות וכו' עד ובני מעיה לנימין: שם בעיי דלא איפשיטו ולחומרא. ודע דהתם בעי בהאי לישראל צמרה מהו לתכלת וקא מתמה תכלת דמאי אי דכהנים היינו דרמי בר חמא ופירש"י תכלת דכהנים דבגדי כהונה לצורך עבודה וקא מיבעיא לן מכשירי קרבן כקרבן דמו או לא ואת"ל כקרבן דמו היכא דנשתנה כשצובעין אותו יש שינוי בנעבד להתירו לגבוה או לא. היינו בעיא דרמי בר חמא דהיינו תרתני בעיי דבעא רמי בר חמא לעיל עכ"ל. ובעיא דרמי בר חמא היא במשתחוה לקמה חטיה מהו למנחות יש שינוי בנעבד או לא ופשטינן דיש שינוי לנעבד ומותר וכן פסק רבינו בס"פ שקודם זה וא"כ ה"ל למיפסק דלבגדי כהונה כשר מאחר דאישתני לכך נ"ל שרבינו מפרש דלא דמיא למשתחוה לקמה דהתם שינוי גמור הוא דמעיקרא חיטי והשתא קמחא אבל הכא דמעיקרא צמר והשתא צמר אע"ג דמעיקרא לבן והשתא תכלת לאו שינוי גמור היא ולא קאמר היינו דרמי בר חמא אלא משום בעיא דמשתחוה להר אבניו מה הן למזבח דאמרינן דמיבעיי ליה אי מכשירי קרבן כקרבן דמו או לא".

(48) לשון הרמב"ם שם.

(49) ראה פרש"י ד"ה ומה שעליהן וד"ה ר' יוסי (שם מה, א) וז"ל בגמ' שם: "הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן אסורין שנאמר (דברים ז, כה) לא תחמוד כסף וזהב עליהם, ר' יוסי הגלילי אומר (דברים יב, ב) אלהיהם על

ההרים ולא ההרים אלהיהם אלהיהם על הגבעות ולא הגבעות אלהיהם, ומפני מה אשירה אסורה מפני שיש בה תפיסת ידי אדם וכל שיש בה תפיסת ידי אדם אסור, אר"ע אני אובין ואדון לפניך כל מקום שאתה מוצא הר גבוה וגבעה נשאה ועץ רענן דע שיש שם עבודת כוכבים"

וז"ל ברש"י שם ד"ה ומה שעליהן: כגון אם ציפוס זהב וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ואע"ג דאינהו לאו עבודת כוכבים מקרו ולא מתסרי גזירת הכתוב היא (שהרים וגבעות שהן קרקע עולם אין בהן כח לאסרן אבל עבודת כוכבים מיהא הוי) דתלוש שעליהם כתלוש של שאר עבודת כוכבים שנאמר לא תחמוד עליהם על כל שהן נעבדין משמע ועל כרחנו אנו צריכין לפרש דלאו עבודת כוכבים מיקרו דאמרינן בהשוחט (חולין דף מ.) הא דאמר להר והא דאמר לגדא דהר שהשוחט לשם הר לא מיקרי זבחי מתים והא דתניא לקמן ועובדיהם בסייף משום האי טעמא הוא דאע"ג דלאו עבודת כוכבים נינהו לענין איתסורי עובדיהם מיהא לשם עבודת כוכבים עבדי להו ולעבודת כוכבים מיכווני חייב דהוא דומיא דמחובר

וז"ל ברש"י שם ד"ה ר' יוסי הגלילי אומר: הרי המקרא מלמדנו שהמחובר אינו נאסר שנא' אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים וגו' ומה תאבדו את אלהיהם על ההרים משמע צלמים ופסיליהם שעל ההרים קרויים אלהיהם ולא ההרים קרויים אלהיהם. ומאחר שהוא כן ומפני מה אשירה אסורה ולא דרשינן נמי תחת כל עץ רענן אלהיהם ולא עץ רענן אלהיהם והלא אילן מחובר הוא ולמה אסרו הכתוב דכתיב ואשריהם תגדעון.

ובתוד"ה אלהיהם שם, אם מחובר מקרי ע"ז (אף שאינה נאסרת להדיוט) וז"ל שם: "פרש"י בפ"י אחרים וזה לשונו הן מותרין ההרים עצמם מותרים לזריעה ולחצוב אבנים מהם דמחובר לא מיתסר כדדריש ליה ר' יוסי הגלילי מאלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם ומה שעליהם כגון אם ציפוס בכסף וזהב אסורין שנאמר לא

תחמוד כסף וזהב וגו' ואף על גב דאינהו לאו עבודת כוכבים מיקרו ולא מתסרו גזירת הכתוב היא שיהא תלוש שעליהם כתלוש של שאר עבודת כוכבים דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם על כל מה שהם עובדים משמע וע"כ צריכין אנו לפרש דלא מקרו עבודת כוכבים דאמרי' בהשוחט (חולין מ.) ושם ד"ה הא) הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר שהשוחט לשם ההר לא מיקרי זבחי מתים והא דתניא לקמן ועובדיהם בסייף משום האי טעמא הוא דאע"ג דלאו עבודת כוכבים נינהו לענין איתסורי עובדיהם מיהא עבודת כוכבים קרו להו ולעבודת כוכבים מיכווני דהו דומיא דמחובר בפ"ב עכ"ל והקשה ר"ת לפירוש זה דכיון דלא מקרי עבודת כוכבים ותקרובתן מותרת א"כ אמאי יענשו עובדיהם סייף הא אין זה עובד אלקים אחרים לכן נראה לר"ת דודאי עבודת כוכבים מיקרו ותקרובתן אסורה ולכך עובדיהם בסייף והא דדרשינן ולא ההרים אלהיהם קאי אאבד תאבדון כלומר שאין צריך לעקור ההרים והא דאמרינן בהשוחט דכיון דאמר להר אינו קרוי זבחי מתים ואינו אסור היינו כששוחט רחוק מן ההר שאז אין מתכוין לשם עבודת כוכבים וקרוב לפירוש זה מצאתי בפ"י אחרים דרש"י וז"ל ומה שעליהם כגון אם ציפוס זהב וכסף אסור שנאמר לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך ואע"ג דאינהו לא מיתסרי גזירת הכתוב הוא שההרים וגבעות שקרקע עולם אין בהם כח לאוסרם אבל עבודת כוכבים הו' ותלוש שלהם כתלוש של שאר עבודת כוכבים ותדע לך דעבודת כוכבים מיקרו דהא תניא לקמן ועובדיהם בסייף ואם לאו עבודת כוכבים נינהו עובדיהם אמאי נהרגין ובתמורה (דף כח:) מוקי לה להאי לא תחמוד אבעלי חיים דהו דומיא דמחובר עכ"ל ולפי זה קשה לר"י מדאמרינן לקמן בפירקין (עבודה זרה דף מו:) א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרבא או חילוף ומה נעבד שאסור בתלוש להדיוט מותר במחובר לגבוה שנאמר אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם לא שנא הדיוט ולא שנא לגבוה ואי ס"ד דעבודת כוכבים מיקרו היכי דייק דשרי לגבוה אי משום דאין נאסר להדיוט הרי בעלי חיים דאין נאסרים

בעיא זו דאמר דרמי בר חמא דקמיבעיא ליה סבר דאיכא לחלק בין בעלי חיים בין מחובר ולכך היה מסופק אם יש נעבד במחובר והא דבעי במכשיריו אם תמצוי לומר קאמר דאי פשטינן דשרי כ"ש מכשיריו אבל אי פשטינן דאסור מכשיריו מא"י, דבע"ח עדיפא לאסור לגבוה ממחובר.

50) ראה לשון הרמב"ם שם "המשתחוה לבהמה כשם שנפסלה למזבח כן צמר שלה פסול לבגדי כהונה וקרני פסולין לחצוצרות כו' הכל פסול" ומלשונו משמע שזה קמ"ל דכשם שהבהמה נפסלה למזבח מצד נעבד לגבוה, כן הוא בצמר לבגדי כהונה כו' וקרנות לחצוצרות שיש עליהם גדר האיסור דנעבד לגבוה.

ולהעיר מצפע"נ מהד"ת פו, ד "דגבי משתחוה לבהמה חל האיסור על הבהמה והם אסורים ממילא כו" וז"ל שם: "וכ"נ משאלתות פי ראה ועי בלי רביי בהי איסמ"ז פ"ד ה"ז גבי משתחוה למעין ודייק שם דווקא נובע בארצו, ואף דרבינו ס"ל שם גבי משתחוה להר אבניו אסורים למזבח אף דאינן שלו כבר כתבתי בזה דמים כל זמן שלא נעקרו מן המעיין אין עליהם שם מים כלל ופנים חדשות באו לכאן ועדיפי משינוי וכמ"ש רבינו בהלי ציצית פ"א הלי"א גבי משתחוה לפשתן נטוע דמותר לציצית משום דפ"ח באו לכאן, עי"ל דגבי משתחוה לבהמה חל האיסור על הבהמה והם אסורים ממילא ועי' בהלי איסורי מזבח פ"ג הי"ד גבי משתחוה לקמה דמותר למנחות, דזה עדיף משינוי וכמו הך דב"ק דצ"ד גבי מתנות עניים אם עשה מהם עיסה ועי' רש"י מכות דף ט"ז דה"ה טחינה וכריתות ד"ה גבי קלוי וכרמל" עי"ש בארוכה.

51) לכאורה י"ל דוגמת ב' אופנים אלו גם באיסור ע"ז להדיוט כשנשתנה, אם "זה שכל שאתה מהייה ממנו הרי הוא כמוהו" (פרש"י שם מו, סע"ב ד"ה או אין. מאירי שם ד"ה משתחוה) הוא רק בדין, שאסור בהנאה כמוהו, או "הרי הוא כמוהו" גם בגדר ותוכן האיסור דע"ז. ואכ"מ.

להדיוט ואפ"ה אסירי לגבוה ועוד קשה מה שפי' ר"ת דהר אינו קרוי זבחי מתים היכא ששוחט להר כיון שהוא רחוק מן ההר קצת דאפי' כי הווי רחוק קצת מן ההר מאי הוי הא קאמר בפירוש דלשם הר קא שחיט וא"כ מתכוין הוא לעבודת כוכבים לכן נראה לר"י כלשון ראשון של רש"י דודאי לאו עבודת כוכבים מיקרי כדמשמע בהשוחט (חולין דף מ.) ותקרובתן מותרת ולא דמי לפעור דכתיב ביה ויאכלו זבחי מתים דההוא תלוש הוה והשתא נמי ניחא הא דאמרינן לקמן דשרו לגבוה כיון שאין שם עבודת כוכבים עליהם כלל והוי כאילו לא נעבדו".

ובפרש"י חולין מ, א ד"ה דומיא "ובע"ח אע"ג דלא מיתסרי משום עבודת כוכבים כו' אלהות מקרי" וז"ל בגמ' שם: "פסולה אין זבחי מתים לא ורמינהי השוחט לשום הרים לשום גבעות לשום נהרות לשום מדברות לשום חמה ולבנה לשום כוכבים ומזלות לשום מיכאל השר הגדול לשום שילשול קטן הרי אלו זבחי מתים, אמר אביי לא קשיא הא דאמר להר הא דאמר לגדא דהר דיקא נמי דקתני דומיא דמיכאל שר הגדול ש"מ, אמר רב הונא היתה בהמת חבירו רבוצה לפני עבודת כוכבים כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כי הא דאמר עולא אמר ר' יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה"

וז"ל ברש"י שם ד"ה דומיא דמיכאל: דלא מחובר הוא. ובעלי חיים אף על גב דלא מיתסרי משום עבודת כוכבים כדקיימא לן בתמורה (דף כט.) מדאסר רחמנא נעבד לגבוה מכלל דלהדיוט שרי מיהו אלהות מקרו כדכתיב (שמות ח) הן נזבח את תועבת מצרים וכתוב (דברים ד) וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים.

וראה פרש"י ד"ה נעבד (ע"ז מו, סע"א) "דבעלי חיים אסור לגבוה ואע"ג דשרי להדיוט וקמיבעיא ליה מי חייל שם נעבד על המחובר לאסרו לגבוה או לא" ותוד"ה יש (שם, ריש ע"ב) "ני"ל דהמדקדק בלשון

טושו"ע שם סקמ"ג ס"ד "חלילים של אלילים אסור לספוד בהם".

שלפי אופן הא' דחליל זה אסור בהנאה מפני שהוא חלקו של הכבש ולא מפני שהוא חליל של ע"ז, יש לומר שאין איסור לתקוע להשתמש בחליל זה ופשיטא לשמוע קולו, כי אי"ז הנאה מחליל של ע"ז כ"א משוק ומעיו כו' של ע"ז, וא"כ אי"ז בגדר הנאה.

ובפרט לתני' הא' בתוד"ה שאני (פסחים כו, רע"א וז"ל בגמ' שם: "אמר אביי מנא אמינא לה דתניא אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שהיה יושב בצילו של היכל, ודורש כל היום כולו. והא הכא דלא אפשר ומיכוין, ושרי. ורבא אמר שאני היכל דלתוכו עשויו"

וז"ל בתוס' שם: "פ"ה ואין הנאת צילו נאסרת שאין זה דרך הנאתו וא"ת והא לא כתיב אכילה ואפילו שלא כדרך הנאה יהא אסור וי"ל דמעילה ילפינן חטא חטא מתרומה ובתרומה כתיב אכילה והא דאסר בפי' כל הצלמים (ע"ז מח:): לישב תחת אשירה משום דאשירה לצל עשויה והיא דרך הנאה ועוד דגבי ע"ז לא כתיב אכילה".

ע"ז מח, ריש ע"ב ד"ה לא "ולא דמי לצלו של היכל (פסחים דף כו.) דהתם היכל לתוכו עשוי אבל אשרה עשויה לצל א"נ חומרא דעבודת כוכבים שאני" שמשמע שגם בע"ז צ"ל דרך הנאה.

וראה פרישה שם סק"י "חלילין של עבודה זרה אסור לספוד בהן. (רצה לומר דהוה אמינא דהיה מותר דאין בו ממש הוא אפילו הכי אסור דאמרינן בגמרא (פסחים כו א) קול וריח לית בהו משום מעילה מעילה לית בהו אבל איסורא איכא. עד כאן המגיה) ירושלמי והטעם לפי שהם משמשי עבודה זרה". וצ"ע.

(52) ראה תוד"ה יש שינוי (שם מו, ב) : דמדאורייתא ודאי פשיטא לי' דיש שינוי בנעבד כמו באתנן אלא מדרבנן הוא דקא

ועפ"ז אולי י"ל מעין ב' אופנים אלו בכבש של ע"ז (שעשאה חליפין לע"ז וכיו"ב - ע"ז נד, ב "כי אתא רב דימי א"ר יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה חפר בה בורות שיחין ומערות אסרה כי אתא רב שמואל בר יהודה א"ר יוחנן אע"פ שאמרו המשתחוה לבעלי חיים לא אסרן עשאן חליפין לעבודת כוכבים אסרן, כי אתא רבין אמר פליגו בה רבי ישמעאל ב"ר יוסי ורבנן חד אמר חליפין אסורין חליפי חליפין מותרין וחד אמר אפילו חליפי חליפין נמי אסורין, מ"ט דמ"ד חליפי חליפין אסורין אמר קרא (דברים ז, כו) והיית חרם כמוהו כל שאתה מהיה ממנו הרי הוא כמוהו ואידך אמר קרא הוא ולא חליפי חליפין, ואידך ההוא מיבעי ליה למעוטי ערלה וכלאי הכרם שאם מכרן וקידש בדמיהן" עיי"ש. רמב"ם הל' ע"ז רפ"ח.

טושו"ע יו"ד סו"ס קמה "אף על פי שבעלי חיים אינם נאסרים אם החליף בעלי חיים באלילים נאסרו אבל חליפי חליפין כגון שהחליף בעלי חיים בחליפי אלילים מותרין ויש אוסרים גם בזה"י,

אם זה שקרני' אסורין לחצוצרות שוקיו לחלילין הוא לפי שהם חלק מהכבש, ואסורין בהנאה כמו בשר הכבש לאחר מיתה, או שחל עליהם גדר ואיסור עצמי חצוצרות של ע"ז וחלילין של ע"ז [ומבאר ר"י "וזהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו שבעה". דנעשו "חלילין של ע"ז כדלקמן בפנים לענין נעבד לגבוה].

ואולי י"ל דנפק"מ גם להלכה אם מותר להשתמש ולהנות מקולות אלו כי חל עליהם דין של "חלילין של ע"ז אסור לספוד בהן"

(רמב"ם שם פ"ט הי"ד "וחלילין של עובדי כוכבים אסור לספד בהן. הולכין ליריד של עבודת כוכבים ולוקחין מהן בהמה עבדים ושפחות בגיותן ובתים ושדות וכרמים וכותב ומעלה בערכאות שלהן מפני שהוא כמציל מידם" עיי"ש.

מיבעי לי' דמשים חומרא דעבודת כוכבים יש לאסור אע"ג דנשתנה וז"ל שם: "תימה במחובר מהיכא יליף לאיסור מאתנן דיו לבא מן הדין להיות כנדון דבאתנן פשיטא דיש שינוי כדדרשינן במרובה (ב"ק דף סה:): הם ולא שינוייהם וי"ל דמדאורייתא ודאי פשיטא ליה דיש שינוי בנעבד כמו באתנן אלא מדרבנן הוא דקא מיבעי ליה משום דעבודת כוכבים יש לאסור אע"ג שנשתנה".

(53) כדמשמע ברמב"ם שם.

(54) ולפ"ז נפק"מ בפשטות אם פסולה גם בדיעבד. וראה לח"מ לרמב"ם שם.

(55) עפ"ז י"ל דזה שרק "י"א אף צמרו לתכלת", כי "צמרו לתכלת" אינו שינוי גמור ומציאות חדשה ממש (כמו "קולו שבעה") - ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' יא סי"ג (בצמר לציצית) "המשתחוה לבהמה צמרה פסול לציציתנו אע"פ שאין בעלי חיים שנעבדו אסורים להדיוט וכל המחובר לו הרי הוא כמוהו וא"כ הצמר הזה מותר להדיוט מכל מקום למצוה אסור משום דמאוס הוא לגבוהנו שהרי בעלי חיים שנעבדו אסורין לגבוהנח לגבי המזבח וא"כ ה"ה לצמר שעל גביהן ואעפ"י דכשעושה ממנו ציצית הוא משתנה מכמות שהיה שהרי מקודם היה צמר ועכשיו נעשו חוטין מכל מקום עדיין מראהו עליו וניכר שהוא צמרנט אבל המשתחוה לפשתן נטוע מותר לעשות ממנו ציציתס שהרי מחובר שנעבד מותר בהנאהסא ואף לגבוה אינו מאוס כלל כיון שנשתנה מכמות שהיה בשעה שנעבד שהרי מקודם היה כעץ בעלמאסב ועכשיו שעשה ממנו חוטין הרי מראה הראשון חלף והלך לו ממנו לגמרי",

ועייג"כ צפע"נ הל' תרומות (פ"א הכ"ד - כד, א) דשם צמר עליו אף כשהוא מחובר וז"ל שם: "וכן פסק רבינו בהל' גזילה פ"ו הי"ג וכן הוא בתוספתא פ"ו דב"ק וע"י מש"כ רבינו בהל' נ"מ פ"ה אך שם דייק אף על פי שאין עיקרו בחלקם משמע שאם עיקרו בחלקם מה"ד שייך להם דוקא ולא מחמת תנאי יהושע וע"י בנדרים דף פ' ע"ב דהם קודמין לעיר אחרת ושם או דר"ל

מחמת תקנת יהושע או דר"ל דעיקרו יוצא מעירם וע"י בשאלתות פ' ראה דמפרש דמיירי שחפרו המים ומ"מ א"צ אחרים ליתן דמים לאותם שחפרו המעין ולכך קי"ל במס' שביעית פ"ח מ"ה דמותר ליתן לבייר פירות שביעית לשתות משום דכיון דא"צ לשלם לו עבור זה לא הוי גדר סחורה וע"ש בירוש' ובאמת זה תליא אי מים מקרי חלק מן המעין או הוי כמו דבר אחר וע"י בע"ז דף מ"ז ע"א דבעי שם גבי המשתחוה למעין אי מימיו אסורים וכן פסק רבינו בהל' איסו"מ פ"ד ה"ז ולא הוי כמו קמח מחטין דפסקינן דמותר ע"כ דס"ל דמעין המים היוצאים ממנו הוא חלק ממנו ולא דבר חדש וכמו אבנים מהר דמבואר שם דלא הוי שינוי וע"י נדה דף כ"ג ע"א דהר לא מקרי אלא כ"ז שהוא מחובר ומ"מ האבנים ממנו לא הוי שינוי ואסורין ול"ד לפשתן דפסק רבינו בהל' ציצית פ"א הי"א דאם השתחוה לפשתן נטוע כשר לציצית משום דפשתן כ"ז שלא נעקר אין שם פשתן עליו עד שיעקר ויטוה וע"י הל' סוכה פ"ה ה"ד דפשתן אין עליו שם גדולי קרקע כיון דנשתנית צורתה וע"י בכורות דף י"ז ע"א מה פשתן שלא נשתנה ובירוש' רפ"ט דכלאים מה פשתן כברייתו משא"כ בצמר דיש שם צמר עליו אף בזמן שהוא מחובר ולכך ס"ל לרבינו בהל' כלאים פ"י ה"י דבלא ביטול הוה חשש על נימא של צמר שבעורות הכבשים וע"י שבת דף ע"ד ע"ב דאם טוה כה"ג דאינו חיוב ולכך ס"ל לרש"י בסוכה דף ל' ע"ב ד"ה וקרקע דאף גבי יאוש אף אם נימא דקני מ"מ אסור משום מצוה הבאה בעבירה ובשינוי מעשה לא אמרינן זה משום דס"ל דהוי פנים חדשות ולא שייך בזה מהב"ע וע"י במה דפליגי רבינו והר"א ז"ל בהל' נדרים פ"ט הי"ח גבי הנודר מן המעין ע"ש בהשגות שכי' לשם מעין נדר ר"ל כך אם האיסור משום שהמים שבהם הם נמשכים מן המעין שנאסר במימיו או משום דהם עצמן נמשכים מן המעין פלוני שנאסר בו ולא משום המים ונ"מ אם יכול לשתות תיכף כשנדר מן המים שהיו בהם קודם שחל הנדר וזהו ג"כ כוונת הגמ' בע"ז דף מ"ז ע"א קמאי אזלי ור"ל דהמעין אין בו הני מים שהשתחוה להם וכע' דאמרינן

בתמורה דף ל"א ע"א גבי אפרוח ביצי טריפה" עיי"ש בארוכה

58) להעיר מהמפרש לקנים ד"ה רבי שמעון. ובפי' הרא"ש שם.

[ובפרט ע"פ פרש"י ודרז"ל (שבת עד, ב) עה"פ "טוו את העזים" שמעל גבי העזים כו' (ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 449 ואילך)] - ולכן פליגי אם אמרינן גם ע"ז* "קולו" - איסור בפ"ע, כיון שהוא (כמעיקרא) חלק של כבש שלא נשתנה בשינוי גמור.

59) סנהדרין יז, סע"א "א"ר יוחנן אין מושיבין בסנהדרי אלא בעלי קומה ובעלי חכמה ובעלי מראה ובעלי זקנה ובעלי כשפים ויודעים בעי' לשון שלא תהא סנהדרי שומעת מפי המתורגמן" עיי"ש. וש"נ.

* ואצ"ל דפליגי במחלוקת הראשונים רש"י ורמב"ן אם הפעמונים שבשולי המעיל היו בתוך הרמונים או בצדיהן (כבתוי"ט במשנה שם).

וברמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"ו "בעלי שיבה" וז"ל שם: "כשם שבית דין מנקין בצדק כך צריכין להיות מנקין מכל מומי הגוף. וצריך להשתדל ולבדק ולחפש שיהיו כלן בעלי שיבה. בעלי קומה. בעלי מראה. נבוני לחש. ושידעו ברב הלשונות כדי שלא תהא סנהדרין שומעת מפי התרגמן".

56) פיה"מ כאן "אמר ר"ש בן עקשיא בדומה לזה גם כן כגון תלמידי חכמים שבשעת שהם מזקינין ונחלשין ויפסיד גופם תרבה חכמתם ויתחזק שכלם ויוסיפו שלמות שנאמר בישישים חכמה ואורך ימים תבונה".

וזה ד"אין מושיבין בסנהדרין זקן" (סנהדרין לו, ב "דתניא אין מושיבין בסנהדרין זקן וסריס ומי שאין לו בנים ר' יהודה מוסיף אף אכזרי" עיי"ש)

- פי הרמב"ם (שם ה"ג) "זקן מופלג בשנים" וז"ל שם: "אין מעמידין בכל הסנהדרין לא זקן מפלג בשנים ולא סריס מפני שיש בהן אכזריות. ולא מי שאין לו בנים כדי שיהא רחמן". וג"ז הוא רק בנוגע לדיני נפשות כו'.

57) ראה אוה"ח ויחי מז, כט "גם בזה הרוחנו מה שאנו רואים כי כשיזקין האדם תתמעט הבנתו ואפילו איש חכם לא יוכל לצאת ולבא במלחמתה של תורה ויתמעטו הרגשותיו הגם שאמרו ז"ל (סוף קנים) זקני תורה דעתם מתיישבת עליהם, דקדקו לומר מתישבת לשלול דעתם של זקני עם הארץ שמתטרפת ולעולם כח השכלי והתבוני יאפס. ולפי ההקדמה האיר ה' עין בדבר זה כי לצד שנסתלקו כל חלקי הנפש אין כח במועט הנשאר לעשות כשיעור הכל גם לא תעמיד הגוף ויכבד קצתו על קצתו לצד מיעוט המניק והזן שהיא הנפש וישוב כדעת קטן: גם בהקדמה זו הרוחנו כוונת מאמר רז"ל (ב"ר פי ס"ב) שאמרו מה בין מיתת זקנים למיתת נערים מיתת זקנים וכו' יפה לנר ויפה לפתילה וכו' עד כאן, המשילו מיתת הזקן לנר וכשם שהנר הולך ומתמעט גם הזקן כבר הלכו להם חלקי הנפש וחלק האחרון שנשאר בו ביציאתו יהיה נדמה לו כאדם הישן שלא ירגיש ביציאת החלק ממנו והבן" עיי"ש.

ולהעיר מהגירסא ופי' במשנה הוריות (פ"א, מ"ד "הורו בית דין, וידע אחד מהן שטעו, ואמר להן טועין אתם, או שלא היה מפלא של בית דין שם, או שהיה אחד מהן גר או ממזר או נתין או זקן שלא ראה לו בנים, הרי אלו פטורין, שנאמר כאן עדה (ויקרא ד) ונאמר להלן (במדבר לה) עדה, מה עדה האמור להלן עד שיהיו כלם ראויין להוראה, אף עדה האמורה כאן עד שיהיו כלם ראויים להוראה")

- פרש"י ד"ה זקן: ששכח כבר צער גדול בנים ואינו רחמני וכן סריס

ורמב"ם שם "וזקן שלא ראה בנים אינו כשר לדיני נפשות לפי שהוא אכזרי ולא ירחם על בני אדם לפי שאינו יודע אהבת הבנים ואנו צריכים להסכמת כולם על

ההוראה שנאמר ואם כל עדת ישראל ישגו עיי"ש.

תוי"ט "או זקן שלא ראה לו בנים. וכן העתיק הר"ב גם הרמב"ם בפירושו. אבל בחבורו (פיי"ג הלכה א' מה"ש) כתב או זקן או שלא ראה בנים וכן בברייתא פרק ד' דסנהדרין דף ל"ו. אין מושיבין בסנהדרין זקן וסריס. ומי שאין לו בנים. והעתיקה הרמב"ם בפ"ב [הלכה ג'] מהלכות סנהדרין. וכתב זקן מופלג בשנים. ובפירוש רש"י זקן ששכח כבר צער גידול בנים ואינו רחמני". **ועוד.**

60 זבחים סז, ב ואילך "תא שמע האשה שאמרה הרי עלי קן אם אלד זכר ילדה זכר מביאה שתי קינים אחת לנדרה ואחת לחובתה, נתנתן לכהן הכהן צריך לעשותן שלש למעלה ואחת למטה, לא עשה כן אלא עשה שתיים למעלה ובי' למטה ולא נמלך צריכה שתביא עוד פרידה אחת ותקריבנה למעלה, ממין א' ומשני מינין תביא שתיים, פרשה נדרה [צריכה] להביא עוד ג' פרידין, ממין אחד ומב' מינין תביא ד', קבעה נדרה צריכה שתביא עוד חמש פרידין למעלה, ממין אחד ומב' מינין תביא שש, נתנתן לכהן ואינה יודעת מה נתנה הלך הכהן ועשה ואינו יודע מה עשה צריכה ד' פרידין לנדרה ושתיים לחובתה וחטאת אחת, בן עזאי אומר ב' חטאות, א"ר יהושע זהו שאמרו כשהוא חי קולו אחד וכשהוא מת קולו ז', אימר דא"ר יהושע לאפוקה מידי מעילה למיסק ליה לחובה מי אמר".

61 ראה תו"א ר"פ וארא "כי הנה אין קורין אבות אלא לשלשה. והענין שבחי האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור לכל חד לפום שיעורא דיליה. ולכן אומרים אלהי אבותינו אלהי אברהם וכו' אבל שאר בחינות ומעלת הצדיקים כגון השבטים ראובן שמעון לוי שהם ודאי בחינות אורות עליונים יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדרגות אלו משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל אדם שהם שרש ומקור כל נשמות ישראל. ולהבין ענין גילוי זה שבכל דור ודור בבחי' ומדרגת האבות שבכל אדם מישראל. הנה הגלות נמשל לעבור. וגאולת

ימי המשיח שיהיה במהרה בימינו נמשל ללידה כמ"ש כי חלה גם ילדה ציון את בניה וכשישראל נתונים בצרה ח"ו כתיב כי באו בנים עד משבר וכח אין ללידה וכן חבלי ימות המשיח נקראים בשם חבלי לידה כמ"ש כי חבלי לידה יבאו לך. וכן בגאולת מצרים המשיל בנבואת יחזקאל כל הענין לולד ביום הלידה כמ"ש ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך וגו" עיי"ש בארוכה.

62 ישעי' סו, ח "מי שמע כזאת מי ראה כאלה היוחל ארץ ביום אחד אס"יולד גוי פעם אחת כי חלה גם ילדה ציון את בניה".
- וכימי צאתך מארמ"צ - וכמש"נ ביחזקאל קאפ' טז.

63 ומובן שהמדובר בככש (עד כ"כ שר"י אי"צ לפרשו ומתחיל "כשהוא חי"), מכיון שבא בהמשך לקרבנות וילדת שעיקרן הוא כבש לעולה.

64 תנחומא תולדות ה "המן בקש להשמיד את כל היהודים, וה' לא בקש, ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים וגו' (אסתר ט, א). בלק ובלעם בקשו לקלל את ישראל, וה' לא בקש, שנאמר: ולא אבה ה' אלקיך לשמע אל בלעם וגו' (דברים כג, ו). לפיכך כתיב: מי זה אמר ותהי, ה' לא צוה. הוי, כל כלי יוצר עליך לא יצלח. אדריאנוס אמר לרבי יהושע, גדולה הכבשה העומדת בין שבעים זאבים. אמר לו: גדול הוא הרועה שמצילה ושומרה ושוברן לפניו. הוי, כל כלי יוצר עליך לא יצלח".

אסת"ר בסופו פ"י, יא "נקהלו היהודים בעריהם וגו' ואיש לא עמד בפניהם כי נפל פחדם על כל העמים (אסתר ט, ב), וישראל מתגברים כאריה שנפל בעדרי צאן ומכה והולך ואין מציל מידו, הדא הוא דכתיב (מיכה ה, ז): והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כאריה בבהמות יער וככפיר בעדרי צאן וגו', והרגו בניו של המן ותלאום. אנדריאנוס קיסר אמר לו לרבי יהושע, גדולה היא הכבשה שעומדת בין שבעים זאבים. אמר לו גדול הוא הרועה שמצילה ושוברן לפניו, הדא הוא דכתיב

(ישעיה נד, יז): כל כלי יוצר עליך לא יצלח וגו'.

65) שהיו רועי צאן (ויגש מז, ג: אבותינו (ל' רבים) "ויאמר פרעה אל־אחיו מה מעשיכם ויאמרו אל־פרעה רעה צאן עבדיך גס־אנחנו גס־אבותינו").

ובפרט שייך ליצחק וליעקב (שביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק (וירא כא, יב "ויאמר אלקים אל־אברהם אל־ירע בעיניך על־הנער ועל־אמתך כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה כי ביצחק יקרא לך זרע").

נדריים לא, א "מתני": שאיני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באומות העולם. גמ': והאיכא ישמעאל כי ביצחק יקרא לך זרע כתיב והאיכא עשו ביצחק ולא כל יצחק. "וש"נ) - "השה לעולה" דעקידת יצחק, ועבודת יעקב בצאן לבן (ראה לקו"ש חט"ו ע' 254 ואילך, וש"נ [אינו נעתק מפני האריכות]).

66) שמו"ר פמ"ד, א "והנה גפן לפני, גפן ממצרים תסיע, ובסוף אתה מפרנס, מה הגפן היא חיה ונשענת על עצים מתים, כך ישראל הם חיים וקימים ונשענין על המתים, אלו האבות. וכן אתה מוצא כמה תפלות התפלל אליהו בהר הכרמל שתד האש, כמה דאת אמר (מלכים א יח, לז): ענני ה' ענני, ולא נענה, אלא כיון שהזכיר את המתים ואמר (מלכים א יח, לו): ה' אלהי אברהם יצחק וישראל, מיד נענה, מה כתיב (מלכים א יח, לח): ותפל אש ה' עי"ש.

67) תהלים פ, ט "גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה".

68) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך "וזהו דבר ה' אל זרובבל והוא ענין המנורה כי הנשמה קרויה נר כמ"ש נר ה' נשמת אדם וכללות נש"י נקרא מנורה ויש בה בחי' ז' נרות שהם ז' מדרגות בעבודת ה' יש עובד מאהבה משוך כמים. ויש מאהבה כרשפי אש. . ויש ע"י התורה קו הממוצע. . ויש ע"י נצחון לנצח ולהתגבר בעבודת ה' בסור מרע ועשה

טוב. . ויש ע"י הודיה. . וכן יש עבודה ע"י התנשאות כמארז"ל במשנה ס"פ י"ד דשבת כל ישראל בני מלכים הם וכמ"ש ויגבה לבו בדרכי ה' ויש ע"י שפלות כו"י עי"ש בארוכה. ובכ"מ.

69) תולדות כז, כב "ויגש יעקב אל־יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב והידים ידי עשו".

- ולהעיר ממחז"ל עה"פ שמע ישראל גו' שאמרו השבטים "כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו כו' (פסחים נו א "דאמר רבי שמעון בן לקיש ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם, ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין, ונסתלקה ממנו שכינה. אמר שמא חס ושלוש יש במטתי פסול, כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ואבי יצחק שיצא ממנו עשו, אמרו לו בניו שמע ישראל, ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד. באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

ובשע"ת לאדהאמ"צ (ח"ב ד"ה איתא בר"מ פכ"ו) כך - בעולם הבריאה (ששם אין ה"חי" דאצילות)) וז"ל שם: " וזהו שאמרו השבטים ליעקב שהוא בעל עולם האצ"י בריח התיכון דת"י שעולה עד הכתר דאצ"י כידוע. . דכשם שאין בלבך אלא אחד כו' פי' אלא א' בזה בא לשלול ולהוציא ענין ביטול היש לאין. . אבל אלא אחד רק הוא לבדו ואין דבר חוץ ממנו כמו פי' אין עוד שהוא ג"כ ע"ד הנ"ל. . וכנ"ל וזהו שאמרו השבטים שהמה מבחי' פנימית המחשבה והרצון שבמלי' דאצ"י בחב"ד דבריאה כנ"ל כך אין בלבבינו אלא אחד ממש כמו שאין בלבך אלא אחד ולכאורה איך אמרו זה דהגם שנשמתם מקור חוצבם מה"א תתאה בחי' מלי' מבחי' פנימית המחשבה ששם הוא בחי' הביטול וההתכלות ממש מ"מ אין זה דומה עדיין למדריגת הביטול וההתכלות דמחשבה עילא' דבינה דאצ"י שבחב"ד דז"א כנ"ל. . וזהו כך אין בלבבינו במה שבתוך לבבינו בפנימית ולא מצד בחי' חיצונית הלב שמקבל מחיצוני חכמה שזהו שרש המלאכים בחי' חיצוני העולמו' שמקבלים

אברם הי' שבה"כ דור המבול כו'. ומאברם מתחיל עולם התיקון לך לך יציאת שם מ"ה המתקן ומברר כו"י עי"ש בארוכה.

שם קיז, ב "וביאור הדברים איך ע"י הירידה על הרי בתר יומשך אח"כ העלייה על הרי בשמים. יש להקדים מאמרז"ל ע"פ וזרעתי לי בארץ לא גלו ישראל לבין עובדי כוכבים אלא כדי להוסיף עליהן. והיינו בחי הניצוצים שנפלו מעולם התהו שמבררים ע"י האכילה ושתייה דהנה כתיב יצב גבולות עמים שהן השרים של עובדי כוכבים לנגד ע' נפש דיעקב וכל שר ושר יש לו שורש עליון עד רום המעלות דהיינו עד בחי ז"ת דתהו שהן הנקי ז' מלכים קדמאין. . הנה כתיב בכאו"א מהז' מלכים וימלוך וימת ואמרו בזהר מאן דנפל מדרגיה אקרי מית כו'. והיינו ענין ובחי שבה"כ שנשברו ונפלו עמהם רפ"ח ניצוצי בעולם הבריאה כו' וכמ"ש בע"ח וא"כ הרי בהשרים דנוגה דבי"ע נתלבש בהן מבחי רפ"ח ניצוצי דתהו ע"י בחי השבירה וזהו פי' וימלוך וימת כו"י עי"ש בארוכה.

(73) ישעי' ס, ט "כילי איים יקוו ואניות תרשיש בראשנה להביא בניך מרחוק כספם וזהבם אתם לשם ה' אלקיך ולקדוש ישראל כי פארך".

(74) דכלו כל הקיצין (סנהדרין צז, ב "אמר רב כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים ושמואל אמר דיו לאבל שיעמוד באבלו כתנאי ר' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב").

(75) ע"ד הידוע מאמר אדה"ז (פלח הרמון שמות ז, א) "שלפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כלל".

(76) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"י "וגם עתה הנה זאת התורה היא העולה למעלה עד כסא הכבוד ועד בכלל אך לא למעלה מהכסא כמ"ש כי אין שכחה לפני כסא

מאותיו הדיבור לבד ואע"פ דאבא יסד ברתא והדיבור נמשך מהבל הלב כידוע כל זה אינו רק חיצוניו משא"כ פנימיו אור אבא שמאיר ביו"ד עקב שמשם שרש הנשמו' כמ"ש כי אתה אבינו כו' וד"ל עי"ש בארוכה.

(70) ב"ר פס"ה, כ "דבר אחר, הקל קול יעקב, אין יעקב שולט אלא בקולו, הקל קול יעקב והידים ידי עשו, אין עשו שולט אלא בידים. דבר אחר, הקל קול יעקב, אמר רבי פנחס קולו של יעקב מכניס, והידים ידי עשו, מרמז ליה והוא אתי. דבר אחר, הקל קול יעקב, אמר רבי ברכיה בשעה שיעקב מרכין בקולו, ידי עשו שולטות, דכתיב (שמות טו, כד): וינו כל העדה, (שמות יז, ח): ויבא עמלק, ובשעה שהוא מצפצף בקולו אין הידים ידי עשו, אין ידי עשו שולטות".

(71) ברכות ט, סע"א ואילך "דבר נא באזני העם וגו' אמרי דבי רבי ינאי אין נא אלא לשון בקשה, אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה בבקשה ממך, לך ואמור להם לישראל בבקשה מכס, שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק, ועבדום וענו אתם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכש גדול לא קיים בהם, אמרו לו ולואי שנצא בעצמנו, משל, לאדם שהיה חבוש בבית האסורים והיו אומרים לו בני אדם מוציאין אותך למחר מבית האסורין, ונותנין לך ממון הרבה, ואומר להם בבקשה מכס, הוציאוני היום, ואיני מבקש כלום".

(72) תו"א ר"פ לך "ולכן כתיב אחר מצות מילה כי אב המון גוים שלכאורה אינו מובן מה ענין גוים לכאן אלא שנעשה כח הבירור ע"י גילוי זה כי למה הצדיקים דומים בפני השכינה כנר בפני האבוקה שנכללים בבחי' בטול באבוקה. ואמרו גלו לאדום כו' כי לא גלו אלא כדי שיתוסף עליהם גרים והן הניצוצות שבק"נ שבמאכלים ומשקים שמתעלים להתכלל בקדושה מפני גילוי שכינה שע"י הם בטלים ונכללים כנר בפני אבוקה כו'. וזהו ענין פי' זו ויאמר ה' אל אברם אי"ב ר"ם שיהא יורד ומשתלשל בבחי' גילוי כדי להיות תיקון ובירור כי עד

שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן
ומיד הן נגאלין שנאמר (דברים ל א) "והיה
כי יבאו עליך כל הדברים" וגוי (דברים ל ב)
"ושבת עד ה' אלקיך" (דברים ל ג) "ושב ה'
אלקיך" וגוי".

כבודך שהוא למעלה מהכסא עולם הזכרון
והזכר המשפיע (כי השכחה באה מצד
הקליפה ואינה מגעת לינק אלא עד הכסא
כמ"ש שאין הכסא שלם כו"). **ועאכו"כ
שצ"ל שכחה לטובה.**

**77) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה "כל
הנביאים כלן צוו על התשובה ואין ישראל
נגאלין אלא בתשובה. וכבר הבטיחה תורה**

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com